

บทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี

จากการนำเสนอในบทที่ 2 สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคาบสมุทรเกาหลีที่มีต่อนโยบายต่างประเทศจีนในระดับสูงและยังผลักดันให้จีนเข้าไปมีส่วนร่วมในปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบนคาบสมุทรหลายครั้งหลายครา เช่นในสงครามเกาหลีที่เกิดขึ้นระหว่างสงครามเย็น และความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็น จากกรณีปัญหาโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งในประเด็นหลังนี้ จีนในฐานะมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำเป็นต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของจีนในหลายด้าน นอกจากนั้น การเข้ามาขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคแถบนี้ อาจทำให้สามารถเข้ามาครอบงำเกาหลีเหนือสำเร็จเหมือนเช่นที่ทำกับเกาหลีใต้และญี่ปุ่นมาแล้ว

ดังนั้น ในบทที่ 3 นี้ จะให้ความสำคัญกับการพิจารณาปัญหาความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือที่มีสาเหตุเกิดจากโครงการพัฒนา ผลิต และครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ตลอดจนบทบาทของจีนในการเข้าไปแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว โดยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ กล่าวคือ ในส่วนที่ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ และในส่วนที่ 2) จะกล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาจนกลายเป็นวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรมิวเคลียร์ครั้งที่ 1 และบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งวิกฤตินิวเคลียร์ครั้งที่ 1 ในการเจรจาสันติภาพ 4 ฝ่าย ในส่วนที่ 3) จะกล่าวถึงวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งที่ 2 และบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาในการเจรจาสันติภาพ 3 ฝ่าย และ เจรจาสันติภาพ 6 ฝ่าย และในส่วนที่ 4) เป็นบทบาทของจีนในการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกหรือบนเวทีเออาร์เอฟ (ARF) ซึ่งเป็นเวทีที่ให้ความสำคัญต่อประเด็นความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลี โดยสรุปสำหรับบทที่ 3 นี้จะแสดงให้เห็นภาพรวมว่า จีนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีอย่างไร

3.1. ความเป็นมาของโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

สาเหตุที่เกาหลีเหนือให้ความสนใจต่อการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เกิดจากกรณีที่ คิมอิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือได้ประจักษ์ถึงอำนาจความร้ายแรงของอาวุธปรมาณูที่สหรัฐอเมริกาใช้ในการทำลายเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิของญี่ปุ่นจนได้รับชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่สอง และเกาหลีเหนอยังสืบทราบภายหลังอีกว่า สหรัฐอเมริกาเคยมีแผนการที่จะใช้อาวุธปรมาณูทำลายล้างเกาหลีเหนือในสงครามเกาหลีมาแล้ว ประเด็นนี้ได้สร้างความวิตกกังวลให้กับผู้นำเกาหลีเหนือเป็นอย่างมากจนทำให้เกาหลีเหนือต้องแสวงหาหลักประกันด้านความมั่นคงให้กับตนเอง

การพัฒนานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเริ่มตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1950 ด้วยการสนับสนุนและช่วยเหลือของสหภาพโซเวียต โดยเกาหลีเหนือได้ทำการค้นคว้าวิจัยและจัดตั้งภาควิชานิวเคลียร์ขึ้นในมหาวิทยาลัยคิมอิลซุง (Kim Il Sung University) และวิทยาลัยอุตสาหกรรมคิมแชก (Kim Chaek Industrial College) เกาหลีเหนอยังส่งผู้เชี่ยวชาญด้านนิวเคลียร์ชาวเกาหลีเหนือไปฝึกอบรมและทำงานในสถาบันวิจัยค้นคว้านิวเคลียร์ดีับนาแอนด์อ็อบนินสค์ (Dubna and Obninsk Nuclear Research Complex) สถาบันวิศวกรรมฟิสิกส์แห่งกรุงมอสโก (Moscow Engineering Physics Institute- MEPhI) โรงเรียนเทคนิคระดับสูงเบา์มาน (Bauman Higher Technical School) และสถาบันพลังงานแห่งกรุงมอสโก (Moscow Energy Institute- MEI) ในสหภาพโซเวียต จนกระทั่งผู้เชี่ยวชาญด้านนิวเคลียร์ชาวเกาหลีเหนือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่า 300 คน¹

ในปี ค.ศ. 1959 เกาหลีเหนือได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาด้านการวิจัยนิวเคลียร์กับสหภาพโซเวียต เพื่อความร่วมมือแบบทวิภาคีในการดำเนินการศึกษาด้านธรณีวิทยาและการสร้างศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ที่ทางเกาหลีเหนือเรียกว่า "Furniture Factory" ไว้ใช้สำหรับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ชาวเกาหลีเหนือ นอกจากนั้น ผลจากการศึกษาด้านธรณีวิทยา ทำให้เกาหลีเหนือตัดสินใจเลือกสถานที่ในการสร้างศูนย์ค้นคว้าวิจัยนิวเคลียร์ โดยอยู่ห่างไกลจากกรุงเปียงยาง ประมาณ 92 กิโลเมตรและตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำเคอร์ยอง (Kuryong River) ซึ่งอยู่ใกล้เมืองยองเบียน (Yongbyon) เพียงแค่ 8 กิโลเมตรเท่านั้น ศูนย์วิจัยแห่งนี้มีชื่อว่าศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์

¹ James Clay Moltz and Alexandre Y. Mansourov, The North Korean Program: Security, Strategy and New Perspectives from Russia (New York: Routledge, 2000), p.16.

ของเบียง (Yongbyon Scientific-Research Center) มีมูลค่าในการก่อสร้างปี ค.ศ. 1962 มากถึง 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ²

ศูนย์วิจัยของเบียงอยู่ภายใต้ความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญชาวโซเวียตจำนวน 30 คน โดยเป็นผู้เข้ามาติดตั้งเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ (nuclear reactor) ขนาด IRT-2000 และสร้างห้องทดลองเคมีที่มีการติดตั้งแร่ธาตุกัมมันตรังสีถึง K-60,000 โคบอลต์ (cobalt)* กับแร่ธาตุยูเรเนียมชนิด B-25** ให้กับเกาหลีเหนือ หลังจากนั้นเกาหลีเหนือจึงเริ่มต้นดำเนินการวิจัยทางนิวเคลียร์ด้วยตัวเองอย่างจริงจัง ในช่วงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1965 สหภาพโซเวียตส่งมอบเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ขนาด 5 เมกะวัตต์ให้กับเกาหลีเหนือเพิ่มเติมตามความตกลงที่กระทำร่วมกันไว้ เครื่องปฏิกรณ์นี้เริ่มเดินเครื่องใน ค.ศ. 1966 เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านงานวิจัย และต่อมาได้เพิ่มขึ้นเป็นขนาด 8 เมกะวัตต์ สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้เป็นยูเรเนียมที่ไม่ต้องผ่านกระบวนการปิ้งแต่ง (natural-uranium) ภายหลังจากยูเรเนียมถูกใช้และกลายเป็นกากเชื้อเพลิงแล้ว เกาหลีเหนือจะนำไปผ่านกระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ (reprocessing) เพื่อให้ได้ทั้งยูเรเนียมและพลูโตเนียมชนิดที่สามารถนำไปผลิตอาวุธนิวเคลียร์ (weapon-grade plutonium) ได้อีก³

จีนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนานิวเคลียร์กับซีปนากุแกเกาหลีเหนือ ด้วยการให้ความร่วมมือด้านความรู้และฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแก่ผู้เชี่ยวชาญชาวเกาหลีเหนือในประเทศจีน สำหรับจีนนั้นให้ความสนใจกับการพัฒนานิวเคลียร์มาตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1950 โดยสหภาพโซเวียตคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือจัดหาเครื่องมือและให้ความรู้ด้านวิชาการ ปลายทศวรรษนั้น นักฟิสิกส์ชาวจีนประมาณ 950 คนและชาวเกาหลีเหนืออีกหลายสิบคนได้รับการฝึกอบรมค้นคว้าวิจัยด้านนิวเคลียร์ที่สถาบันคีนานา และด้วยความสัมพันธ์อัน

² Ibid., p.17.

* เป็นธาตุเคมีที่มีหมายเลขอะตอมเท่ากับ 27 และมีสัญลักษณ์ชื่อธาตุเป็น "Co" มีน้ำหนักอะตอมเฉลี่ยเท่ากับ 59 หน่วย ประกอบด้วยไอโซโทป (Radiosotope) ทั้งหมด 59 หน่วย สำหรับประเภทของโคบอลต์-60 จะเป็นไอโซโทปรังสีที่สามารถสลายตัวและแผ่กัมมันตภาพรังสีออกมาได้ โดยสามารถเขียนเป็นสมการนิวเคลียร์ (ปรมาณู) ได้ดังนี้ โคบอลต์ - 59 + นิวตรอน => โคบอลต์ - 60 + รังสีแกมมาจับพลัง

** ยูเรเนียมเป็นแร่ธาตุที่ใช้ในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ เช่น ชนิด B-25 ซึ่งมีความเข้มข้นในระดับที่สามารถทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อเนื่องเรียกว่า ปฏิกิริยานิวเคลียร์ฟิชชัน (nuclear fission) อย่างรวดเร็ว ผู้ที่ผลิตอาวุธนิวเคลียร์ จะต้องทำให้มวลของเชื้อเพลิงอยู่ในสถานะเหนือวิกฤติ เพื่อให้ปฏิกิริยาต่อเนื่องคงสถานะอยู่ จนปล่อยพลังงานกับความร้อนสูงหรือระเบิดออกมา

³ วิเชียร อินทะสี, กระบวนการปรับความสัมพันธ์สู่ขั้นปกติระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ, หน้า 27- 29.

ใกล้ชิดและข้อตกลงร่วมกัน ทำให้จีนได้รับตัวอย่างของระเบิดนิวเคลียร์และแร่ธาตุยูเรเนียมจาก สหภาพโซเวียตมาใช้ในการค้นคว้าทดลองที่โรงงานนิวเคลียร์หลันโจว (Lanchou plant) จีนเริ่ม ทดลองระเบิดปรมาณูเป็นครั้งแรกที่เมืองลอบนอร์ (Lop Nor) ในสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ. 1964 และประสบความสำเร็จกับการทดลองระเบิดไฮโดรเจนในวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 1967⁴ หลังจากนั้น จึงได้ถ่ายทอดความรู้ส่วนหนึ่งทางด้านการค้นคว้าและพัฒนานิวเคลียร์ให้กับเกาหลีเหนือ

ตอนปลายทศวรรษที่ 1970 เกาหลีเหนือริเริ่มโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์โดยไม่พึ่งพา ความช่วยเหลือทั้งจากจีนและสหภาพโซเวียต* โดยคิมอิลซุงได้มอบหมายให้กองทัพประชาชน (Korean People's Army - KPA) กระทรวงพลังงานปรมาณู และกระทรวงอุตสาหกรรม ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆที่จำเป็นต่อโครงการด้านอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นที่เมืองยอง เบียง เช่น การสกัดยูเรเนียม กระบวนการทำแกรไฟต์ให้บริสุทธิ์และการเตรียมเชื้อเพลิงสำหรับ เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ ช่วงกลางทศวรรษ 1980 ดาวเทียมของสหรัฐอเมริกาได้ถ่ายภาพโครงการ พัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือที่เมืองยองเบียงและพบว่า มีเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ จำนวน 3 เครื่อง คือ ขนาด 5 และ 8 เมกะวัตต์ใช้เพื่อการวิจัย และขนาด 50 เมกะวัตต์ใช้เพื่อผลิต

⁴ James Clay Moltz and Alexandre Y. Mansourov, The North Korean Program: Security Strategy and New Perspectives from Russia, p.141.

* นับตั้งแต่เกาหลีเหนือหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีก่อตั้งเมื่อวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1948 และอยู่ภายใต้ระบบการปกครองแบบเผด็จการคอมมิวนิสต์นั้น เกาหลีเหนือมีผู้นำประเทศเพียงแค่ 2 คน เท่านั้น คือ คิมอิลซุง และ คิมจองอิล บุตรชายซึ่งผ่านการสืบทอดอำนาจทางการเมือง ดังนั้นนโยบายทางการเมืองภายในและภายนอกประเทศจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางแตกต่างกันมากนัก โดยเกาหลีเหนือมีการ ปกครองระบบพรรคการเมืองเดียวมาตลอด ทำให้พรรคคนงานเกาหลี (Workers' Party of Korea - WPK) เป็น องค์การที่มีบทบาทและอิทธิพลสูงสุดในทางการเมือง และคอยควบคุมหน่วยงานของรัฐบาลในการบริหาร ประเทศ พร้อมกับมีสมัชชาประชาชนสูงสุด (Supreme People's Assembly - SPA) เป็นสถาบันที่มีอำนาจสูงสุดใน การปกครองประเทศ⁴ สถาบันทางการเมืองภายในเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อโครงการพัฒนาและครอบครอง นิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ เกาหลีเหนือมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการอาวุธนิวเคลียร์ด้วย เหมือนเช่นที่ โจเซฟ เบร์มูเดซ (Joseph Bermudez) ผู้เชี่ยวชาญด้านเกาหลีในสหรัฐอเมริกากล่าวไว้ว่า ปัญหาความอดอยากภายในประเทศทำให้ เกาหลีเหนือมีความจำเป็นต้องขายอาวุธนิวเคลียร์ ตลอดจนถึงส่วนอุปกรณ์ของขีปนาวุธและเทคโนโลยีต่างๆ มาตั้งแต่ระหว่างสงครามเย็น เพราะจะช่วยทำให้เกาหลีเหนือมีรายได้จำนวนมหาศาลจากการค้าขายอาวุธกับ ประเทศต่างๆ เหล่านี้ เช่น อิหร่าน อียิปต์ ปากีสถาน ลิเบีย และซีเรีย เป็นต้น เนื่องจากรายได้เหล่านี้จะนำมาช่วย บรรเทาความอดอยากและปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ

กระแสไฟฟ้า ซึ่งเครื่องปฏิกรณ์ขนาดดังกล่าวมีขีดความสามารถในการสกัดพลูโตเนียม และ คาดหมายว่าจะปฏิบัติการได้ในราวปี ค.ศ. 1995 แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ และตอนต้นทศวรรษ 2000 ยังมีรายงานแจ้งว่า เกาหลีเหนือมีฐานการผลิตอาวุธนิวเคลียร์อยู่เป็น จำนวนถึง 22 แห่งในจำนวนสถานที่ทั้งหมด 18 แห่งด้วยกัน เช่น ศูนย์กลางวิจัยพลังงานปรมาณู ของเกาหลีเหนืออยู่ที่ฐานของเบียนและเมืองซันซอน (Sunchon) กับ เหมืองยูเรเนียมที่เมืองกูซอง (Kusong)⁵ เป็นต้น

ในด้านขีปนาวุธ* เกาหลีเหนือได้เริ่มต้นพัฒนาภายหลังจากได้รับขีปนาวุธแบบสกัด - บี (Scud - B) จากอียิปต์เมื่อต้นทศวรรษ 1980 พร้อมกับความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีจากจีน และเกาหลีเหนือทดลองขีปนาวุธพิสัยไกล Scud-Bs ได้สำเร็จใน ค.ศ.1984 ต่อมาเกาหลีเหนือได้ ปรับปรุงสมรรถนะให้ดีขึ้นเป็นขีปนาวุธแบบสกัด - ซี (Scud - C) และแบบสกัด - ดี (Scud - D) ที่มี พิสัยการยิงในระยะ 600 กิโลเมตร โดยบรรจุหัวรบขนาดกว่า 500 กิโลกรัม แต่มีความแม่นยำต่อ เป้าหมายค่อนข้างต่ำ ขีปนาวุธทั้งสองรุ่นของเกาหลีเหนือนี้ ส่วนหนึ่งถูกส่งไปจำหน่ายในประเทศ แถบตะวันออกกลาง ดังกรณีเรือสินค้า แดฮุงโฮ (Dae Hung Ho) ที่เทียบท่าเรืออิหร่านเมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ. 1992 ก็ถูกสงสัยว่าได้บรรจุขีปนาวุธแบบสกัด ซี เพื่อส่งมอบให้แก่อิหร่าน อิรัก และ ซีเรีย⁶

⁵ Nuclear Facilities[Online]. 2004. Available from:

http://www.globalsecurity.org/wmd/world/dprk/other_nuke.htm[12/11/2004].

* นอกจากนั้น เกาหลีเหนือยังพัฒนาขีปนาวุธแบบ โนดอง - 1 (Nodong - 1) ที่มีพิสัยการยิงระยะ 1,000 กิโลเมตร, แดโปดอง 1 (Taepodong 1) รวมทั้งแบบ Daepodong 1, Nodong 1, Sud X, Scud E และ Rodong 2 มีพิสัยในการยิงไกลถึง 2,500 กิโลเมตรและเป็นหัวรบหนักประมาณ 700 - 1,000 กิโลกรัม โดย พัฒนาสำเร็จในปี ค.ศ.1998 นับเป็นขีปนาวุธของเกาหลีเหนือที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถยิงข้ามประเทศ ญี่ปุ่นและตกลงไปในมหาสมุทรแปซิฟิกในวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1998 เกาหลีเหนือยังสามารถพัฒนาขีปนาวุธ พิสัยไกลข้ามทวีปสำเร็จเมื่อตอนปลายทศวรรษที่ 1990 ประกอบด้วย Taepodong 2, Daepodong 2 และ Nodong 3 ที่มีพิสัยในการยิงไกลถึง 6,700 กิโลเมตร และมีหัวรบหนักในราว 700 - 1,000 กิโลกรัม โดยพัฒนา สำเร็จในปี ค.ศ.2000

⁶ Jasper Becker, *Rogue Regime: Kim Jong Il and the Looming Threat of North Korea* (New York: Oxford University Press, 2005), p.188 - 189.

3.2. วิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งที่หนึ่ง

ประเด็นขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาจากโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ สืบเนื่องจากภายหลังการประกาศระเบียบโลกใหม่ (New World Order) โดยประธานาธิบดีจอร์จ เอช. บุช เพื่อมุ่งดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มียุทธศาสตร์เน้นความเป็นผู้นำในฐานะมหาอำนาจชั่วคราว และความจำเป็นในการดำเนินป้องกันการแพร่กระจายของอาวุธที่มีขีดความสามารถในการทำลายล้างสูง ที่สหรัฐอเมริกาถือเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและเสถียรภาพความมั่นคงทั้งในระดับภูมิภาคและของโลก ทำให้บุชประกาศนโยบายแผนการกำจัดนิวเคลียร์ขึ้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1991 เพื่อเป้าหมายทางด้านความมั่นคงและลดความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลี และเมื่อสหรัฐอเมริกาล่วงรู้ถึงการดำเนินโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ จึงกลายเป็นประเด็นทำให้เกิดความขัดแย้งของทั้งสองประเทศตั้งแต่ช่วงปลายปี ค.ศ. 1992 และก่อเกิดเป็นวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งที่หนึ่งในเวลาต่อมา

ในมุมมองของจีน ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือและความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกามีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงต่อจีน และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นอย่างยิ่ง ทำให้จีนไม่ต้องการให้เกาหลีเหนือมีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง เพราะนอกจากปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจะทำให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาจนอาจนำไปสู่การใช้กำลังความรุนแรงต่อกันแล้ว การล่มสลายของเกาหลีเหนือยังทำให้จีนพลอยได้รับผลกระทบไปด้วยจากการที่มีพรมแดนใกล้ชิดติดกับเกาหลีเหนือ ถึงแม้จีนจะเข้าใจดีว่าอาวุธนิวเคลียร์เป็นสิ่งจำเป็นต่อการป้องกันตนเองของเกาหลีเหนือ และเป็นเครื่องมือใช้ป้องปรามสหรัฐอเมริกาไม่ให้เข้ามารุกรานเพื่อล้มล้างระบอบของเกาหลีเหนือให้ล่มสลาย

ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลเจียงเจ๋อหมิน แม้จีนจะไม่ได้เป็นคู่กรณีกับเกาหลีเหนือในประเด็นความขัดแย้งนี้โดยตรง แต่ปัจจัยหลายอย่างก็ผลักดันให้จีนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งนอกจากสหรัฐอเมริกาต้องการกดดันจีนให้เข้าร่วมบีบบังคับเกาหลีเหนือแล้ว จีนเองก็มีนโยบายมุ่งให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ และต้องการให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี เนื่องจากสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีสันติภาพ จะเอื้ออำนวยให้นโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปของจีนสามารถดำเนินการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งแรกเกิดขึ้นในวาระสมัยแรกของประธานาธิบดี คลินตัน ภายหลังจากหน่วยข่าวกรองสหรัฐอเมริกาหรือซีไอเอสืบทราบว่ เกาหลีเหนือกำลัง พัฒนาและผลิตอาวุธนิวเคลียร์ สหรัฐอเมริกาจึงส่งเจ้าหน้าที่ไอเออีเอเข้าไปตรวจสอบแหล่งที่ตั้ง เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1992 แล้วพบว่า เกาหลีเหนือนำแท่งนิวเคลียร์ที่ ใช้แล้วกลับมาผลิตใหม่เป็นสารพลูโตเนียมที่สามารถใช้ทำอาวุธนิวเคลียร์ และต่อมาใน ค.ศ. 1993 เจ้าหน้าที่ไอเออีเอได้ขอเข้าตรวจสอบสถานที่น่าสงสัยอีก 2 แห่ง ที่คาดว่าอาจจะเป็แหล่ง ที่ตั้งของโครงการนิวเคลียร์ แต่เกาหลีเหนือไม่อนุญาตโดยอ้างว่าเป็นเขตทหารของตน ทำให้เกิด ความตึงเครียดขึ้นและเข้าสู่ขั้นวิกฤติเมื่อเกาหลีเหนือประกาศถอนตัวออกจากการเป็นภาคีของ สนธิสัญญาเอ็นพีที (NPT) ในวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1993

ในขณะนั้น เกาหลีเหนือได้ประกาศภาวะฉุกเฉินทั่วประเทศและให้ชาวต่างชาติเดินทาง ออกนอกประเทศ รวมทั้งห้ามไม่ให้เดินทางเข้ามาในประเทศอีกด้วย ข้อห้ามดังกล่าวดำเนินไปได้ เพียงไม่กี่วันก็ต้องยุติลงจากการที่นานาชาติพยายามเจรจาทันทีกับเกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม ในรอบปี ค.ศ. 1993 การกระทำต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาต่อเกาหลีเหนือถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการยื่นมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ หรือการยื่นข้อเสนอให้ เกาหลีได้ช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่เกาหลีเหนือถ้าหากเกาหลีเหนือยอมระงับโครงการพัฒนา นิวเคลียร์ แต่สหรัฐอเมริกายังไม่ละความพยายามในการเกลี้ยกล่อมเกาหลีเหนือให้ยอมเปิดที่ตั้ง ของโรงงานนิวเคลียร์เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง โดยชี้ว่าหากการเจรจาล้มเหลว อาจจะขอให้ สหประชาชาติใช้มติคว่ำบาตรเกาหลีเหนือในขั้นต่อไป

จีนให้ความสำคัญต่อการประกาศถอนตัวของเกาหลีเหนือเป็นพิเศษ โดยจีนมองว่าการ ถอนตัวออกจากสนธิสัญญาของเกาหลีเหนือย่อมกระทบต่อความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี จีนจึงพยายามใช้อิทธิพลผลักดันให้เกาหลีเหนือยอมปฏิบัติตามพันธกรณีการตรวจสอบอาวุธ นิวเคลียร์โดยไอเออีเอและคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ ทั้งนี้เพื่อช่วยผ่อนคลายความตึง เครียดและส่งเสริมความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี การที่จีนมองว่าการกระทำของเกาหลีเหนือมี ผลกระทบต่อความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีเป็นอย่างยิ่ง และจีนยังมีจุดยืนชัดเจน 3 ประการ ด้วยกัน คือ การมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี การให้คาบสมุทรแห่งนี้ ปลอดภัยจากอาวุธนิวเคลียร์ และความต้องการให้ปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีดำเนินไปด้วย สันติวิธีหรือวิถีทางทางการทูต จีนจึงต้องการเน้นวิธีการเจรจามากกว่าการมุ่งใช้วิธีการตาม แนวทางแข็งกร้าวดังที่สหรัฐอเมริกามีต่อเกาหลีเหนือ และจีนได้พยายามผลักดันให้เกาหลีเหนือ ยอมปฏิบัติตามพันธกรณีการตรวจสอบอาวุธนิวเคลียร์โดยไอเออีเอและคณะมนตรีความมั่นคง

สหประชาชาติ เพื่อเป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด โดย เจียนฉีเซิน รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศได้กล่าวย้ำจุดยืนของจีนว่า แม้ทางกรุงเปียงยางจะไม่ได้ปรึกษาหารือกับจีนในเรื่องการตัดสินใจถอนตัวออกจากสนธิสัญญาฯ แต่อย่างไรก็ตาม จีนก็พร้อมสนับสนุนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ โดยหวังว่าสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีจะผ่อนคลายความตึงเครียดลงไปได้พร้อมกับการมีเสถียรภาพความมั่นคงเกิดขึ้น จีนคาดหวังให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขผ่านการเจรจาทางการทูต

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994 สถานการณ์ยิ่งมีความตึงเครียดมากขึ้นเมื่อรัฐบาลคลินตันพยายามกดดันเกาหลีเหนือโดยใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจผ่านมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ* แต่สหรัฐอเมริกาไม่สามารถชักนำจีนให้คล้อยตามได้เนื่องจากจีนแสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยและออกเสียงคัดค้านการคว่ำบาตร เพราะจีนเกรงจะเป็นการกดดันเกาหลีเหนือมากเกินไป จนทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศเกาหลีเหนือที่กำลังประสบปัญหาอยู่ต้องล่มสลายและอาจทำให้เกาหลีเหนือต้องถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลกมากขึ้น จุดยืนของจีนในขณะนั้นมุ่งต้องการสนับสนุนให้มีการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้สหรัฐอเมริกายอมตกลงยุตินโยบายโดดเดี่ยวเกาหลีเหนือ และยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน จีนก็ต้องการให้เกาหลีเหนือยกเลิกการถอนตัวจากสนธิสัญญาฯ ไปพร้อมกันด้วย⁷

ปัญหาบนคาบสมุทรเกาหลียังคงยืดเยื้อมาจนถึงต้นปี ค.ศ. 1994 ความตึงเครียดต่างๆ เริ่มผ่อนคลายลงในระดับหนึ่งเมื่อผู้นำจีนได้เชิญ คิมอิลซุง เดินทางไปเยือนปักกิ่งเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงในการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา โดยจีนย้ำถึงจุดยืนเดิมว่าต้องการสนับสนุนให้ใช้การเจรจาแก้ไขปัญหา แม้จะเป็นการเจรจาที่ต้องใช้ทั้งเวลาและความอดทนก็ตาม ถึงแม้แนวทางการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกัน แต่สหรัฐอเมริกาเห็นความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากจีนในฐานะเป็นหนึ่งในสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งสามารถใช้สิทธิยับยั้งต่อปฏิบัติการ

* สหรัฐอเมริกาได้ออกมาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ ด้วยขั้นตอนแรก คือ การให้เวลาเกาหลีเหนือ 30 วันในการให้ความร่วมมือแก่ไอเออีเอในการตรวจสอบนิวเคลียร์ ก่อนที่จะทำการคว่ำบาตรด้วยการให้นานาชาติและสหประชาชาติให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีเหนือ นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการพิจารณาร่วมกันในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ในการสั่งระงับการโอนเงินข้ามประเทศของเกาหลีเหนือเป็นขั้นตอนต่อไป

⁷ Choon – kun Lee, "War and Peace on the Korean Peninsula," *Korea Focus* 8: 2(March/April 1999): 18: 24.

คว่ำบาตรเกาหลีเหนือในที่ประชุมได้โดยเฉพาะเมื่อจีนมีจุดยืนในการคัดค้านมาตรการนี้มาโดยตลอด* ประกอบกับสหรัฐอเมริกาเห็นถึงความสำคัญของจีนที่มีต่อเกาหลีเหนือทั้งในฐานะประเทศพันธมิตรที่มีอุดมการณ์สังคมนิยมเหมือนกัน และทั้งเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของเกาหลีเหนือและให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีเหนือมากที่สุดด้วย ดังนั้น อิทธิพลตลอดจนบทบาทของจีนที่มีต่อเกาหลีเหนือย่อมถือว่าสูงกว่าประเทศอื่นๆ สหรัฐอเมริกาจึงประเมินว่า ความร่วมมือจากจีนในการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและขาดเสียมิได้

ต่อจากนั้น จีนเริ่มเข้ามาไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งจนทำให้เกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกามีโอกาสเจรจากัน ณ กรุงปักกิ่ง ผลของการเจรจาทำให้สหรัฐอเมริกาคำมั่นว่าจะไม่โดดเดี่ยวเกาหลีเหนือ แต่ความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลีกลับมารุนแรงอีกครั้งเมื่อเกาหลีเหนือออกมากล่าวหาสหรัฐอเมริกว่านำเครื่องบินทิ้งระเบิดและเครื่องบินประจัญบานจากเกาะโอกินาวามาแสดงแสนยานุภาพ และข่มขู่เหนือ่านฟ้าบริเวณพรมแดนระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ และ ฮันส์ บิกซ์ ผู้อำนวยการไอเออีเอในขณะนั้น ยังได้ทำรายงานถึงคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติในวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ.1994 เพื่อให้พิจารณาคำบาตรเกาหลีเหนือ ซึ่งการกระทำเหล่านั้นเกาหลีเหนือถือว่าการบีบบังคับตนโดยตรง ผู้นำเกาหลีเหนือจึงสั่งให้มีการเตรียมพร้อมกำลังทหาร ในขณะที่สหรัฐอเมริกาก็ตัดสินใจส่งจรวดต่อต้านขีปนาวุธแพทริออต (Patriot) และเครื่องบินรบเอฟ-16 (F-16) เข้ามาเสริมทัพในเกาหลีใต้ และในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1994 แม้จีนจะไม่เห็นด้วยกับการที่จะดึงหลายฝ่ายเข้ามาปะทะกัน แต่ก็ได้จัดเตรียมกำลังพลจำนวน 50,000-75,000 คน เพื่อพร้อมส่งเข้าไปช่วยเกาหลีเหนือในกรณีที่ถูกสหรัฐอเมริการุกราน⁸

เมื่อสหรัฐอเมริกาเริ่มหันมาให้ความสำคัญตามแนวทางแก้ไขปัญหาของจีนมากขึ้น จึงมีผลให้มีการเลื่อนมาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือออกไป โดยสหรัฐอเมริกาคาดหวังว่าจีนจะช่วยชักนำเกาหลีเหนือให้ยอมทำตามข้อเรียกร้อง ในขณะที่จีนคงย่ำถึงจุดยืนเดิมที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจาเท่านั้น แม้ในเวลานั้น ฮันซุงจู (Han Sung - Joo) รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศเกาหลีใต้จะเข้าพบ เจียนฉีเชิน เพื่อเรียกร้องจีนให้ช่วยสนับสนุนมาตรการการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศของจีนให้

* เมื่อคณะกรรมการไอเออีเอจำนวน 35 ประเทศมีมติในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ.1993 ให้นำเรื่องที่เกาหลีเหนือไม่ยอมให้เข้าตรวจสอบโครงการนิวเคลียร์เพื่อเข้าสู่ที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ จีนและลิเบียได้ออกเสียงคัดค้าน ส่วน อินเดีย ปากีสถาน ซิเรีย และเวียดนาม งดออกเสียง

⁸ Backgrounder: History of DPRK Nuclear Issue [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-08/26/content_1045657.htm[26/08/2003].

เหตุผลว่าการเจรจาเป็นวิธีเดียวที่จะช่วยแก้ปัญหา และจีนยังไม่เห็นด้วยกับการที่จะดึงหลายฝ่าย มาเผชิญหน้ากัน

ด้วยจุดยืนของจีนที่มุ่งมั่นในการใช้สันติวิธีแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ช่วยผลักดันให้ ประธานาธิบดีคลินตันเปลี่ยนท่าทีมาใช้ความพยายามในการเจรจากับเกาหลีเหนือ ส่งผลให้ เหตุการณ์ความตึงเครียดเริ่มคลี่คลายลง จากการที่อดีตประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ เดินทางไป พบ คิมอิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ.1994 เพื่อหารือถึงแนวทางในการแก้ไข ปัญหา ในที่สุด เกาหลีเหนือตัดสินใจยกเลิกคำประกาศถอนตัวจากสนธิสัญญาเอ็นพีทีในวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1994 ต่อมาสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือได้ร่วมเจรจาและลงนามกันใน "กรอบ ความตกลง ค.ศ.1994 (Agreed Framework)" เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1994 และถือเป็น ความสำเร็จในระดับหนึ่งของรัฐบาลคลินตันในการนำเกาหลีเหนือมาอยู่ภายใต้ระเบียบโลกที่มี สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ควบคุม โดยเจ้าหน้าที่ไอเออีเอซึ่งเดินทางไปเกาหลีเหนือในเดือนพฤศจิกายน ของปีเดียวกันได้รายงานว่าเกาหลีเหนือดำเนินการยุติการเดินเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แล้ว และยัง ระวังการก่อสร้างโรงงานปฏิกรณ์นิวเคลียร์ขนาด 50 เมกะวัตต์ที่เมืองยงเปียงและขนาด 200 เม กะวัตต์ที่เมืองแทชอน (Taechon) อันเป็นไปตามข้อตกลงที่ทำไว้กับฝ่ายสหรัฐอเมริกา⁹ เพื่อ แลกเปลี่ยนกับการติดตั้งเครื่องปฏิกรณ์* และการจัดส่งน้ำมันดิบชดเชยให้กับเกาหลีเหนือตาม กรอบความตกลง ค.ศ.1994 หลังจากนั้น สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้และญี่ปุ่นก็ได้ร่วมลงนามใน ข้อตกลงการก่อตั้งองค์การพัฒนากำลังงานบนคาบสมุทรเกาหลีหรือซีดีซีขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ.

⁹ Samuel S. Kim, "North Korea in 1994: Brinkmanship, Breakdown and Breakthrough," *Asian Survey*, 35(January 1995): 18-20.

* การดำเนินการก่อสร้างเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบน้ำมวลเบาซึ่งมีองค์การซีดีซีเป็นผู้ดำเนินการ จัดหาให้เกาหลีเหนือนั้น เริ่มต้นอย่างเป็นทางการในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1997 ที่เมืองกัมโฮ (Kumho) ในเกาหลี เหนือ โดยมีบริษัทผลิตกระแสไฟฟ้าแห่งเกาหลี (Korea Electric Power Corp – KEPCO) รัฐวิสาหกิจของ เกาหลีใต้เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1998 ทางคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ ได้ เข้าร่วมประชุมกันที่กรุงนิวยอร์กและสรุปเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบน้ำมวล เเบาจำนวน 2 เครื่องพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ มูลค่ารวมกัน 4.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยเกาหลีใต้ เป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายร้อยละ 70 หรือคิดเป็นจำนวนเงิน 3.22 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่ญี่ปุ่นรับผิดชอบ ประมาณ 1 พันล้านเยน และส่วนที่เหลือสหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้รับผิดชอบ พร้อมกับสหภาพยุโรปที่ร่วมออก ค่าใช้จ่ายเป็นเงินอีกจำนวน 75 ล้านเหรียญยูโร

1995¹⁰ เพื่อเป็นการเตรียมจัดหาเงินทุนสำหรับการติดตั้งเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบน้ำมวลเบา ขนาด 1,000 เมกะวัตต์จำนวน 2 เครื่องและการจัดหาน้ำมันดิบซดเซย สำหรับสมาชิกขององค์การ ในระยะแรกประกอบด้วยสมาชิกผู้ก่อตั้งทั้ง 3 ประเทศ และในระยะเวลาต่อมาก็มีประเทศอื่นๆ เข้าร่วมด้วย ได้แก่ ฟินแลนด์ แคนาดา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย อินโดนีเซีย ซิลี อาร์เจนตินา และ สหภาพยุโรป

ความสำเร็จจากการที่เกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาสามารถบรรลุข้อตกลงด้วยการที่ เกาหลีเหนือยอมรับโครงการนิวเคลียร์ทั้งหมดเพื่อแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือจาก สหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ผ่านองค์การซีดีได้ มีผลทำให้สหรัฐอเมริกาพยายามดำเนินการ สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ แต่ก็เป็นไปได้ด้วยความล่าช้าจนทำให้เกาหลี เหนือรู้สึกไม่พอใจ เหตุการณ์ความตึงเครียดเกิดขึ้นอีกเมื่อเกาหลีเหนือยื่นข้อเสนอต่อผู้บัญชาการ กองกำลังสหประชาชาติในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 เพื่อแสดงความต้องการเปิดเจรจาทาง ทหารระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา พร้อมกับทำสนธิสัญญาสันติภาพแทนความตกลงสงบ สึกที่เคยทำไว้เมื่อครั้งสงครามเกาหลีสิ้นสุดลง โดยเกาหลีเหนืออ้างว่าเป็นการลงนามกับ สหรัฐอเมริกาไม่ใช่ในฐานะเป็นผู้บัญชาการกองกำลังสหประชาชาติ นอกจากนั้น เกาหลีเหนือยัง มองเกาหลีใต้ว่าเป็นเพียงแค่อาณานิคมของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ดังนั้นอำนาจในการตัดสินใจ ต่างๆ จึงขึ้นอยู่กับสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ แต่ข้อเสนอของเกาหลีเหนือไม่ได้รับการตอบสนองแต่ ประการใดจากสหรัฐอเมริกา

ความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้นอีกเมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดีคลินตัน กำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกใน ค.ศ. 1995 โดยมีเป้าหมายสำคัญในการ ดำเนินการ และระงับความขัดแย้งต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการเข้าไปมีส่วน สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค พร้อมป้องกันมิให้ประเทศที่เป็นศัตรูก้าวขึ้นมา มีอำนาจครอบงำประเทศอื่นๆ ตลอดจนห้ามการแพร่กระจายของอาวุธที่มีขีดความสามารถในการ ทำลายล้างสูง และมุ่งส่งเสริมรัฐบาลที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อเกาหลีเหนือยื่น ข้อเสนอเดิมคือ การขอเจรจาโดยตรงกับสหรัฐอเมริกากับไปอีกครั้งในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1996 แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับจากสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด สหรัฐอเมริกากลับอ้างว่าการเจรจาคควรเป็น เรื่องระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้เท่านั้น¹¹

¹⁰ "History of the project and commencement of the construction" in Peace and Cooperation 2001 (Seoul: Ministry of Unification Republic of Korea, 2001), p.177.

¹¹ Ibid., p.179.

ความตึงเครียดกลับมาประทุขึ้นอีกครั้งระหว่างวันที่ 5 - 7 เมษายน ค.ศ. 1996 เมื่อทหารเกาหลีเหนือล่องลำเข้าไปในเขตปลอดทหารถึง 3 ครั้ง จนทำให้ฝ่ายกองกำลังสหประชาชาติสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้เห็นว่าเป็นการกระทำอันยั่วยุและอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรง ในขณะที่จีนยืนยันว่าไม่ได้ให้การสนับสนุนเกาหลีเหนือกระทำการที่รุนแรงดังกล่าว ทำให้ประธานาธิบดีคลินตันกับประธานาธิบดี คิมยอุงซัม แห่งเกาหลีใต้ร่วมประชุมสุดยอดกันในวันที่ 16 เมษายน ค.ศ. 1996 บนเกาะเชจู (Cheju) ในเกาหลีใต้เพื่อหากระบวนการสร้างสันติภาพถาวรบนคาบสมุทรเกาหลี ผลการประชุมสรุปว่า ปัญหาสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีควรได้รับการแก้ไขจากฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยสหรัฐอเมริกายืนยันจะไม่เจรจากับเกาหลีเหนือโดยตรงหากปราศจากเกาหลีใต้เข้าร่วมด้วย ส่งผลให้มีแนวโน้มจะจัดให้มีการเจรจาสันติภาพ 4 ฝ่ายขึ้น อันประกอบด้วยเกาหลีเหนือ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ และจีน แต่การเจรจาต้องประสบกับอุปสรรคเสียก่อนในเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 เมื่อเรือดำน้ำของเกาหลีเหนือรुक้าเขตน่านน้ำของเกาหลีใต้ และเกยตื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออกของเกาหลีใต้ จนกระทั่งเกิดการสู้รบและทำให้นายทหารเกาหลีเหนือต้องเสียชีวิตถึง 24 นายและนายทหารเกาหลีใต้อีก 13 นาย ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ตกอยู่ในสภาวะตึงเครียด ในที่สุดสหรัฐอเมริกาต้องเข้ามาไกล่เกลี่ย พร้อมกับเกาหลีเหนือได้ออกมาแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์

ในวาระสมัยที่สองของรัฐบาลประธานาธิบดีคลินตัน ปัญหาความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลียังไม่ยุติลง เมื่อเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริการ่วมซ้อมรบประจำปีกันในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1997 บริเวณใกล้พรมแดนของเกาหลีเหนือ ทำให้โฆษกของกองทัพประชาชนเกาหลีเหนือออกมาแถลงการณ์ว่า การที่เกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาซ้อมรบกันอย่างต่อเนื่องก็เพื่อวางแผนโจมตีเกาหลีเหนือ อีกทั้งเกาหลีเหนือยังถือว่าการกระทำอันยั่วยุและพร้อมที่จะทำสงครามด้วย ในกรณีนี้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเกาหลีเหนือได้ให้ทัศนะว่า การเคลื่อนไหวของเกาหลีเหนือนั้นเป็นกลยุทธ์ทางการทูตอย่างหนึ่งเพื่อให้สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นให้ความสนใจ จนกระทั่งนำไปสู่ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือต่อไป เห็นได้จากการที่เกาหลีเหนือออกแถลงการณ์ในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1997 ว่า จะเข้าร่วมการเจรจาสันติภาพสี่ฝ่ายตามที่สหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้เคยเสนอไว้ แต่ต้องมีเงื่อนไขว่า เกาหลีเหนือต้องได้รับความช่วยเหลือทางด้านอาหารเพื่อแก้ไขปัญหาภายในประเทศเสียก่อน ในที่สุดข้อเสนอของเกาหลีเหนือก็ได้รับการตอบสนองในเดือนถัดมา จากการที่เกาหลีเหนือได้รับความช่วยเหลือทางด้านอาหารผ่าน

โครงการอาหารโลก (World Food Program – WFP) เป็นจำนวน 100,000 ตันหรือคิดเป็นมูลค่าในราว 27 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹²

ความพยายามในการจัดให้มีการเจรจา 4 ฝ่ายเริ่มมีความรุดหน้ามากขึ้น เมื่อตัวแทนในระดับรัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศของเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา และจีน ประชุมร่วมกันที่กรุงนิวยอร์กในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1997 เพื่อเตรียมการประชุมอย่างเต็มรูปแบบ และได้มีการประชุมเตรียมการอีกครั้งในเดือนถัดมา ณ กรุงเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ จนกระทั่งการเจรจา 4 ฝ่ายอย่างเต็มรูปแบบได้เริ่มต้นในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1997 ณ กรุงเจนีวา โดยจีน เกาหลีเหนือ สหรัฐอเมริกา และเกาหลีใต้ ได้เข้าร่วมในการประชุม เพื่อมุ่งแสวงหามาตรการที่จะก่อให้เกิดสันติภาพถาวรขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี

การเจรจาสันติภาพ 4 ฝ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือรอบแรกเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1997 โดยมีตัวแทนจากประเทศต่างๆ เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย สแตนลีย์ รอท (Stanley Roth) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุม ถังเจี๋ยเสวียน (Tang Jiaxuan) รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศจีน คิมกีกวาน (Kim Kye-gwan) รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศเกาหลีเหนือ และลีซียัง (Lee Se-yong) เอกอัครราชทูตเกาหลีใต้ประจำกรุงปารีส ฝรั่งเศส

ถึงแม้ในระยะแรกจีนจะไม่ได้แสดงท่าทีใดๆ ที่ชัดเจนและกระตือรือร้นมากนัก แต่เมื่อจีนเห็นว่าการเจรจา 4 ฝ่ายเป็นก้าวแรกในการสร้างสันติภาพในภูมิภาคอย่างเป็นทางการ จึงให้การสนับสนุนในเวลาต่อมา โดย ถังเจี๋ยเสวียน ได้เสนอแนะต่อที่ประชุมว่า การเจรจาสี่ฝ่ายควรดำเนินไปใน 2 รูปแบบด้วยกัน คือ ควรนำประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายมาปรึกษาหารือในที่ประชุมและประเทศที่เข้าร่วมประชุมควรผ่อนปรนท่าทีของตนในการเจรจา บทบาทจีนในการเจรจา 4 ฝ่ายได้แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นในการใช้วิถีทางการทูตเพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้ง แม้บางครั้งการเจรจาต้องใช้ทั้งความอดทนและเวลามากกว่าปกติก็ตาม นอกจากนั้น จีนยังเชื่อมั่นว่า การเจรจา 4 ฝ่ายจะช่วยลดบรรยากาศของความขัดแย้งได้บ้าง แต่การประชุมในครั้งนี้ต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญจากกรณีที่เกาหลีเหนือยืนยันในท่าทีเดิม ด้วยการเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากเกาหลีใต้ และขอทำสนธิสัญญาสันติภาพกับสหรัฐอเมริกา

¹² David G. Brown, "North Korea in 1998," *Asian Survey* 36 (January/February 1999): 127.

การประชุม 4 ฝ่ายรอบสองได้จัดขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ.1998 ตามมาด้วยการประชุมรอบสามในเดือนตุลาคม ค.ศ.1998 ณ กรุงเจนีวาเช่นกัน โดยการประชุมมีความคืบหน้าที่เป็นรูปธรรมอยู่บ้าง เช่น การที่ที่ประชุมกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการย่อย 2 คณะ เพื่อพิจารณาแนวทางการจัดทำสนธิสัญญาสันติภาพเพื่อใช้บังคับแทนข้อตกลงสงบศึก รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลดกำลังอาวุธ การควบคุมอาวุธ และการแสวงหามาตรการสร้างความมั่นใจระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้¹³

ต่อมาแม้หลายฝ่ายพยายามผลักดันให้การเจรจาสันติภาพ 4 ฝ่ายในรอบสี่และรอบห้าเกิดขึ้นในเดือนมกราคมและกันยายน ค.ศ.1999 แต่การเจรจา 4 ฝ่ายก็ไม่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายได้ เนื่องจากเกาหลีเหนือยังคงยืนยันในท่าทีและข้อเรียกร้องเดิมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือต่อรองระหว่างการเจรจา ไม่ว่าจะเป็นการขอให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากเกาหลีใต้ หรือการทำสนธิสัญญาสันติภาพระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาโดยตรง และเกาหลีเหนือยังได้นำประเด็นของการเจรจาไปต่อรองแลกเปลี่ยนกับการให้ความช่วยเหลือทางด้านอาหารเพื่อบรรเทาภาวะความอดอยากภายในประเทศ ซึ่งเกาหลีใต้ไม่เห็นด้วยและต้องการให้ความช่วยเหลือทางด้านอาหารแยกออกจากประเด็นการเจรจา จนหลายฝ่ายกล่าวว่า หนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เกาหลีเหนือยอมเข้าร่วมการเจรจา 4 ฝ่ายก็เพื่อมุ่งหวังความช่วยเหลือทางด้านอาหาร เห็นจากการที่เกาหลีเหนือได้รับความช่วยเหลือผ่านโครงการอาหารโลกจำนวนทั้งสิ้น 500,000 ตันหนึ่งเดือนก่อนหน้าการประชุมสันติภาพสี่ฝ่ายรอบสองและรอบสามจะเกิดขึ้น ต่อมาแม้จัดให้มีการเจรจาสันติภาพ 4 ฝ่ายขึ้นในช่วงปลายปี ค.ศ. 1997 - 1998 แต่ความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลีก็ปะทุขึ้นอีกในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1998 หรือก่อนหน้าจะมีการประชุม 4 ฝ่ายรอบสาม* อย่างไรก็ตาม ก่อนหมดวาระสมัยที่สองของประธานาธิบดีคลินตัน ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับ

¹³ วิเชียร อินทะสี, นโยบายการรวมเกาหลี: พัฒนาการและแนวโน้มในทางปฏิบัติ, หน้า 181 - 182.

* เกาหลีเหนือทำการทดลองยิงขีปนาวุธพิสัยกลาง แต่ไปตอง-1 ข้ามเกาะญี่ปุ่นและตกลงในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยฝ่ายเกาหลีเหนืออ้างว่าเป็นการทดสอบยิงจรวดติดดาวเทียมเท่านั้น แต่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกมาประณามการกระทำของเกาหลีเหนือพร้อมประกาศว่าจะตัดความช่วยเหลือทางด้านอาหารและระงับเงินช่วยเหลือจากองค์การคีดี้เป็นการตอบโต้ต่อเกาหลีเหนือ ช่วงต้นปี ค.ศ.1999 สหรัฐอเมริกาเริ่มสงสัยว่าเกาหลีเหนือดำเนินการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อีกในบริเวณกัมชังรี (Kumchang - ri) แต่เกาหลีเหนือปฏิเสธ และยังเรียกร้องขอให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มความช่วยเหลือทางด้านอาหารและพลังงาน ตลอดจนยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อตน เพื่อใช้ในการจัดหาน้ำมันดิบให้แก่เกาหลีเหนือตามกรอบความตกลง ค.ศ. 1994 แม้สหรัฐอเมริกาจะยังไม่มั่นใจว่า เกาหลีเหนือจะยุติโครงการนิวเคลียร์ทั้งหมดจริงก็ตาม

สหรัฐอเมริกาในช่วงปลายปี ค.ศ. 1999 มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อทั้งสองประเทศได้มีการเจรจาร่วมกันในประเด็นซีปนาวุธและมีข้อสรุปว่า เกาหลีเหนือจะยุติการทดลองซีปนาวุธเพื่อให้สหรัฐอเมริกาตอบแทนเกาหลีเหนือด้วยการยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจในบางส่วน

3.3. วิฤตินิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ครั้งที่ 2 (ระหว่าง ค.ศ. 2001- ปัจจุบัน)

ภายหลังจาก จอร์จ ดับเบิลยู. บุช ขึ้นเป็นผู้นำสหรัฐอเมริกาในวาระสมัยแรกในช่วงต้น ค.ศ. 2001 ท่าทีหรือนโยบายต่อเกาหลีเหนือในรัฐบาลบุชมีความแตกต่างไปจากรัฐบาลคลินตัน โดยเฉพาะในความหวาดระแวงของบรรดาผู้นำสหรัฐอเมริกาที่มีต่อเกาหลีเหนือ เช่น พลเอกคอลลิน เพาเวลล์ (Colin Powell) รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศที่เห็น คิมจองอิล ผู้นำเกาหลีเหนือเป็นเผด็จการที่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ (despot) และยังระบุอีกว่า เกาหลีเหนือเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพโลก¹⁴ แต่เมื่อบุช รื้อฟื้นให้มีการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาขึ้นมาใหม่ ณ กรุงนิวยอร์ก ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2001 เกาหลีเหนือได้ร้องขอไม่ให้สหรัฐอเมริกากำหนดประเด็นนิวเคลียร์และซีปนาวุธมาเป็นเงื่อนไขในการเจรจาครั้งต่อไป พร้อมย้ำจุดยืนเดิมของตนว่า ต้องการให้มีการถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกจากเกาหลีใต้ และยังเรียกร้องค่าชดเชยจากความล่าช้าของโครงการจัดหาเครื่องปฏิกรณ์น้ำมวลเบาที่ทำให้เกาหลีเหนือต้องสูญเสียโอกาสในการผลิตกระแสไฟฟ้าไป

อย่างไรก็ตาม หลังเกิดเหตุวินาศกรรมตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ประธานาธิบดีบุช ได้ออกมากล่าวหาเกาหลีเหนือว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มอักษะผู้ชั่วร้ายที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของโลก เพราะเกาหลีเหนือดำเนินการพัฒนาและขายอาวุธที่มีขีดความสามารถในการทำลายล้างสูงให้กับประเทศที่เข้าข่ายเป็นพวกก่อการร้าย (terrorism) และจากการที่สหรัฐอเมริกามีนโยบายในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายไปทั่วโลก ทำให้การเจรจาของเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาต้องชะงักงันไปและไม่สามารถเริ่มต้นขึ้นใหม่ได้ จนกระทั่งในวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ. 2002 รัฐบาลบุช ได้นำประเด็นการครอบครองและพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือขึ้นมาพิจารณาใหม่ เมื่อรับทราบรายงานจาก เจมส์ เคลลี (James Kelly) รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศว่า เกาหลีเหนือกำลังดำเนินโครงการอาวุธนิวเคลียร์ที่มีการผลิตแร่ยูเรเนียม (HEU) อยู่อย่างลับๆ

¹⁴ Park Young – ho, "U.S. - North Korea Relations and ROK – U.S. Policy Cooperation," *Korea and World Affairs* 26 (Spring 2002): 6 -18.

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2002 สหรัฐอเมริกาจึงตัดสินใจลงโทษเกาหลีเหนือด้วยการงดให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรก็ได้ รวมทั้งไม่ส่งน้ำมันดิบให้เกาหลีเหนือตามความตกลง 1994 ทำให้เกาหลีเหนือดำเนินการตอบโต้ทันทีในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2002 ด้วยการกลับไปเดินเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ขนาด 5 เมกะวัตต์ที่ฐานของเปียง อิกทั้งยังนำสารพลูโตเนียมมาใช้ในการผลิตนิวเคลียร์ และเกาหลีเหนือยังขับไล่เจ้าหน้าที่ไอเออีออกจากประเทศของตน และตัดสินใจถอนตัวออกมาจากสนธิสัญญาเอ็นพีทีอีกครั้งในช่วงต้นปี ค.ศ. 2003 การกระทำดังกล่าวทำให้สหรัฐอเมริกาตัดสินใจจะโดดเดี่ยวเกาหลี

ถึงแม้จีนจะเข้าใจดีว่า อาวุธนิวเคลียร์เป็นสิ่งจำเป็นต่อการป้องกันตนเองของเกาหลีเหนือ และเป็นเครื่องมือใช้ป้องปรามสหรัฐอเมริกาไม่ให้เข้ามารุกรานเพื่อล้มล้างระบอบของ คิมจองอิล เหมือนเช่นที่เคยทำกับอดีตประธานาธิบดีชัคคัม ฮุสเซ็น ของอิรักสำเร็จมาแล้ว แต่ส่วนหนึ่งในนโยบายของจีนต่อคาบสมุทรเกาหลีคือ การมุ่งให้คาบสมุทรแห่งนี้ปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ จีนจึงต้องการให้เกาหลีเหนือยกเลิกโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เพื่อให้เกิดสันติภาพ และเสถียรภาพความมั่นคงในภูมิภาค เนื่องจากสภาพแวดล้อมดังกล่าวจะช่วยเอื้ออำนวยให้จีนสามารถพัฒนาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคแถบนี้ต่อไปได้อย่างเต็มที่

ในที่สุด จีนได้ตัดสินใจเข้าร่วมมีบทบาทในวิกฤตินิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือครั้งที่สอง พร้อมยืนยันที่จะการใช้สันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเหมือนเดิม โดยเริ่มจากการเรียกร้องให้มีการเจรจาวิภาคระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง แต่เมื่อข้อเสนอนั้นล้มเหลว จีนจึงได้ใช้ความพยายามเกลี้ยกล่อมจนเกาหลีเหนือยอมร่วมในการเจรจา 3 ฝ่ายที่จัดขึ้นระหว่างจีน เกาหลีเหนือ และสหรัฐอเมริกา ความตั้งใจมีส่วนร่วมของจีนทำให้แม้แต่ชาร์ลส์ พริทชาร์ด (Charles Pritchard) อดีตอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาเกาหลีเหนือกล่าวชมเชยว่า การเจรจาสันติภาพคงจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากความร่วมมือของจีน ในขณะที่ พลเอกคอลลิน เพาเวลล์ มองจีนว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือเดินหน้าไปได้ด้วยดี

3.3.1. บทบาทของจีนในการเจรจาสันติภาพ 3 ฝ่าย

ในการเจรจาสันติภาพเพื่อยุติและคลี่คลายปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ได้นำยุทธศาสตร์ทางการทูตใหม่ (new diplomatic roadmap) มาดำเนินการปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยจีน

เลือกแนวทางการเจรจาแบบพหุภาคี (Multilateral Diplomatic Mission) เพื่อสร้างสรรค์ความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆทั้งในทวีปเอเชียและทั่วโลก เช่น ในประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งจีนถือเป็นเรื่องสำคัญในระดับสูงต่อนโยบายต่างประเทศของตน เนื่องจากมีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีและในเอเชียตะวันออก อันเป็นภูมิภาคที่จีนมีผลประโยชน์ทั้งทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ¹⁵

บทบาทของจีนในการเจรจาสันติภาพเริ่มต้นตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ.2003 เป็นต้นมา โดยดำเนินการในเชิงรุกผ่านกระบวนการทางการทูต ด้วยการส่ง ใต้ปิ่งกั๋ว และ หวางอี้ (Wang Yi) รองรัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศจีนเดินทางไปเยือนกรุงเปียงยางและกรุงวอชิงตัน เพื่อเชื้อเชิญเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกา ให้เข้าร่วมในการประชุมเพื่อหาทางยุติปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี โดยในขณะที่เข้าพบ ดิค เชนีย์ (Dick Cheney) รองประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา หวางอี้ได้ยื่นจุดหมายของหูจิ้นเทาถึงหูด้วย¹⁶ ในที่สุดจีนได้รับการร้องขอจากสหรัฐอเมริกาให้เป็นเจ้าภาพจัดการเจรจา 3 ฝ่าย (Trilateral Talks) ระหว่างสหรัฐอเมริกา เกาหลีเหนือ และจีนขึ้นระหว่างวันที่ 23-25 เมษายน ค.ศ. 2003 ณ เรือนรับรองแขกเมืองเตียวหยิวไถ (Diaoyutai State Guesthouse) ในกรุงปักกิ่ง

ประธานในการเจรจาดังกล่าวคือ หวางอี้ ร่วมกับ ฟุหยิง (Fu Ying) ผู้อำนวยการทั่วไปของกิจการเอเชีย กระทรวงต่างประเทศของจีน โดยมี หลี่กุน (Li Gun) รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการสหรัฐอเมริกา กระทรวงต่างประเทศเกาหลีเหนือ และเจมส์ เคลลี ตัวแทนจากสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมในการประชุม ในฐานะเป็นเจ้าภาพและเป็นหนึ่งฝ่ายในการเจรจา จีนได้เสนอแนะว่า เมื่อสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีเป็นผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานของทุกฝ่าย ปัญหานิวเคลียร์จึงมี 2 ประเด็นที่ควรหยิบยกขึ้นมาพิจารณาด้วย นั่นคือ มุ่งรักษาให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์และความมั่นคงปลอดภัยของเกาหลีเหนือ นับเป็นจุดยืนที่เด่นชัดของจีนต่อการคัดค้านการมีอาวุธนิวเคลียร์บนคาบสมุทรแห่งนี้

โดยสรุป แม้ในที่สุดการเจรจา 3 ฝ่ายจะประสบความสำเร็จล้มเหลว เนื่องจากเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาไม่สามารถต่อรองในผลประโยชน์และเป้าหมายที่แตกต่างกันได้ ทำให้ต้องจัดการ

¹⁵ Yang Chengxu. A New Diplomatic Roadmap[Online]. 2003. Available from: [http://www.bjreview.cn/EN/200352/cover-200352\(A\).htm](http://www.bjreview.cn/EN/200352/cover-200352(A).htm)[25/12/2003].

¹⁶ Six -party Talks highlight China's role[Online]. 2006. Available from: http://www.pladaily.com/cn/site2/special-reports/2004-09/04/content_2408.htm [05/11/2006].

เจรจาสันติภาพขึ้นใหม่ในเวลาอีกสามเดือนถัดมา ซึ่งในการเจรจาครั้งนี้ถือว่าจีนมีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ยให้เกาหลีเหนือยอมรับเกาหลีใต้และญี่ปุ่นเป็นคู่ภาคีในการเจรจาครั้งต่อไปตามความต้องการของสหรัฐอเมริกา

3.3.2. บทบาทของจีนในการเจรจาสันติภาพ 6 ฝ่าย

(1) การเจรจา 6 ฝ่ายรอบแรก

ก่อนการเจรจา 6 ฝ่ายจะเริ่มต้น ก็ต้องพบเจอกับอุปสรรคเมื่อจอห์น โบลตัน (John Bolton) รัฐมนตรีด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา ออกมาวิพากษ์วิจารณ์ถึงนโยบายของอดีตประธานาธิบดีคลินตันว่าให้ความสำคัญต่อ คิมจองอิล ผู้นำเผด็จการ และยอมอ่อนข้อในการเจรจาให้เกาหลีเหนือมากเกินไป คำพูดของโบลตันสร้างความไม่พอใจให้กับเกาหลีเหนือเป็นอย่างมาก จนกระทั่งปฏิเสธเข้าร่วมในการเจรจา 6 ฝ่ายที่กำลังจะจัดขึ้นระหว่างเกาหลีเหนือ จีน สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ รัสเซีย และญี่ปุ่น แต่จีนได้พยายามโน้มน้าวเกาหลีเหนือจนยอมเข้าร่วมในการเจรจาสันติภาพ 6 ฝ่ายรอบแรกที่มีจีนเป็นเจ้าภาพและจัดขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง ระหว่างวันที่ 27 - 29 สิงหาคม ค.ศ. 2003

สำหรับสาระในการประชุมคือ เกาหลีเหนือขอให้สหรัฐอเมริกาลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพแทนที่สนธิสัญญาสงบศึกในปี ค.ศ. 1953 กับเกาหลีเหนือโดยตรง แต่สหรัฐอเมริกากลับปฏิเสธพร้อมกับเสนอให้เกาหลีเหนือเจรจากับเกาหลีใต้แทน อีกทั้งรัฐบาลบุชยังไม่เห็นชอบต่อสิ่งที่รัฐบาลคลินตันเคยเสนอให้กับเกาหลีเหนือ และต้องการให้เกาหลีเหนือยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์โดยทันที ซึ่งข้อเรียกร้องดังกล่าว เกาหลีเหนือถือเป็นเรื่องที่ยากต่อการปฏิบัติ จึงได้เสนอว่าสหรัฐอเมริกาควรจะจัดหาน้ำมันและอาหารให้กับเกาหลีเหนือ รวมทั้งก่อสร้างโรงงานนิวเคลียร์ให้ 2 แห่งตามที่ได้สัญญาไว้ ส่วนการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพนั้น ควรดำเนินแบบทวิภาคีระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

โดยสรุป บทบาทของจีนในการเจรจาสันติภาพ 6 ฝ่ายรอบแรก แม้จะยังไม่สามารถคลี่คลายปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือให้ยุติลงได้ แต่นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีและสนองตอบต่อจุดยืนของจีนในการใช้สันติวิธีแก้ไขวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งที่สอง ทั้งยังแสดงให้เห็นว่า จีนในฐานะเป็นเจ้าภาพที่ดี มีความพยายามทำตัวเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อหาจุดประจวบคองที่ทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้

จึงทำให้การเจรจา 6 ฝ่ายในรอบนี้ต้องประสบความล้มเหลวและจำเป็นต้องจัดให้มีการเจรจารอบที่สองขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง โดยมีจีนรับเป็นเจ้าภาพอีกครั้ง

(2) การเจรจา 6 ฝ่ายรอบสอง

ก่อนหน้าการเจรจา 6 ฝ่ายรอบสอง ผู้นำจีนกับสหรัฐอเมริกาได้มีโอกาสพบปะกันในการประชุมสุดยอดผู้นำเอเปก (APEC Summit) เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 2003 ที่กรุงเทพมหานคร โดยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาและประธานาธิบดีบุชได้มีการหารือถึงปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ที่ช่วยทำให้จีนมีความมั่นใจในความมั่นคงปลอดภัยของเกาหลีเหนือมากขึ้น เมื่อผู้นำสหรัฐอเมริกายืนยันว่าจะไม่โจมตีเกาหลีเหนือ หลังจากนั้น อู๋ป่างกั๋ว ประธานสภาผู้แทนประชาชนและในฐานะตัวแทนรัฐบาลจีน ก็ได้เดินทางเยือนเกาหลีเหนือระหว่างวันที่ 29-31 ตุลาคม ค.ศ. 2003 เพื่อปรึกษาหารือกับผู้นำเกาหลีเหนือถึงการเจรจา 6 ฝ่ายรอบสองที่จะจัดให้มีขึ้นในเร็ววันและเกาหลีเหนือก็ได้ตัดสินใจตกลงเข้าร่วมในการเจรจา 6 ฝ่ายรอบสองด้วย ในระหว่างการเตรียมพร้อมก่อนการเจรจา 6 ฝ่ายจะเกิดขึ้นนั้น ฝ่ายจีนนำโดย หวางอี้ ได้เดินทางไปเกาหลีเหนืออีกครั้งตอนปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. 2003 เพื่อพบกับ คิมก๊กวาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเจรจารอบใหม่ โดยมี รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศของเกาหลีเหนืออีก 2 คน คือ กังซอกจู (Kang Sok Ju) และ คิมยงอิล (Kim Yong Il) ร่วมในการปรึกษาหารือด้วย

ฝ่ายจีนมองวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีว่า เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนมากและมีความเข้าใจค่อนข้างยาก เพราะพื้นฐานของปัญหาก่อเกิดและค้างคามาดั้งแต่ในช่วงสงครามเย็น โดยเฉพาะการขาดความเชื่อใจซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์ภาพที่เป็นปรปักษ์ต่อกันมายาวนาน ดังนั้นการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่สันติภาพจึงต้องผ่านการเจรจาปรึกษาหารือที่มีกระบวนการอันยาวนาน ซึ่งบางครั้งอาจต้องประสบกับความยุ่งยากและความล้มเหลวบ้าง แต่จีนก็พร้อมเสมอในการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดและร่วมมือกับฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยหลิวเจียนเฉา (Liu Jianchao) โฆษกกระทรวงต่างประเทศจีนได้กล่าวย้ำต่อคณะสื่อมวลชนในการแถลงข่าวก่อนการเจรจา 6 ฝ่ายรอบที่สองจะเริ่มขึ้นว่า "รัฐบาลจีนได้รับเร่งทำงานเพื่อรวบรวมแนวคิดและจุดยืนของชาติที่เข้าร่วมทั้ง 6 ฝ่าย เพราะปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและ

ไม่สามารถสรุปได้ภายในเวลาชั่วข้ามคืน แต่ในขณะเดียวกัน บทบาทในการเป็นตัวกลางของจีนก็ต้องปฏิบัติด้วยความเที่ยงธรรมและมีจุดยืนที่ตรงไปตรงมา”¹⁷

การเจรจา 6 ฝ่ายรอบสองจัดขึ้น ณ เรือนรับรองแขกเมืองเตียวหยิวไถ ระหว่างวันที่ 25-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 โดยมีตัวแทนในการประชุมประกอบด้วย หวางอี้ ประธานในการประชุม คิมก๊กวาน รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศเกาหลีเหนือ มิโตจิ ยานุนะกะ (Mitoji Yabunaka) ผู้อำนวยการกิจการแห่งทวีปเอเชียและโอเชียเนีย กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่น ลีซุฮุก (Lee Soo-hyuck) รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศและการค้าของเกาหลีใต้ ลอสยูกอฟ (Losyukov) รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศรัสเซีย และเจมส์ เคลลี รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศฝ่ายกิจการเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา

ในการประชุม ทั้ง 6 ฝ่ายที่เข้าประชุมต่างเห็นพ้องร่วมกันว่า ต้องการให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ ในขณะที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาแสดงท่าทีและความต้องการให้เกาหลีเหนือล้มเลิกด้วยการทำลาย (dismantle) โครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์จากแร่พลูโตเนียมและยูเรเนียมทั้งหมด รวมทั้งให้มีการตรวจสอบโครงการนี้ได้ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาไม่อนุญาตให้นำโครงการอาวุธนิวเคลียร์กลับคืนมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีก เพื่อให้เป็นไปตามหลักการซีวีไอดี (CVID - Complete, Verifiable and Irreversible Dismantlement) โดยที่สหรัฐอเมริกากับอีก 4 ฝ่าย คือ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และรัสเซียจะร่วมกันดูแลความมั่นคงปลอดภัยให้แก่เกาหลีเหนือ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและพลังงานเป็นการแลกเปลี่ยน ส่วนเกาหลีเหนือยังแสดงความต้องการสนธิสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาหรือหลักประกันจากทั้ง 5 ฝ่าย และคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ เป็นการตอบแทน¹⁸

โดยสรุป ผลของการเจรจารอบนี้มีความคืบหน้าดังนี้คือ คู่เจรจาต่างรู้ถึงจุดยืนของแต่ละฝ่ายชัดเจนขึ้น และคู่เจรจาทั้ง 6 ประเทศยังคงตกลงกันว่า จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการเจรจาอย่างสันติวิธีและในฐานะที่เท่าเทียมกัน โดยคู่เจรจาทั้ง 6 ฝ่ายตกลงกันว่า จะเจรจาท้าความตกลงกันในเรื่องทำให้คาบสมุทรเกาหลีเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ฝ่ายเกาหลีเหนือยอมอ่อนข้อลงเล็กน้อยโดยกล่าวเสนอแนะว่า ถ้าสหรัฐอเมริกาไม่ยอมทำสนธิสัญญา

¹⁷ China creating conditions for 2nd round of Six-party talks [Online]. 2003. Available from: http://www.http://news.xinhuanet.com/english/200310/12/content_560417.htm [10/12/2003].

¹⁸ DPRK Foreign Ministry Spokesman on Six-way Talks[Online]. 2004. Available from: [http://www.kcna.co.jp\[29/02/2004\].](http://www.kcna.co.jp[29/02/2004].)

ไม่รุกรานกับตน ก็อาจจะให้คำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรแทนก็ได้ ส่วนสหรัฐอเมริกาที่ยืนยันว่าไม่มีเจตนาที่จะรุกรานหรือโจมตีเกาหลีเหนือเพื่อล้มล้างระบบการปกครองของเกาหลีเหนือแต่อย่างใด นอกจากนั้น คู่เจรจาทั้ง 6 ฝ่ายได้ตกลงกันจัดตั้งคณะทำงาน (working group) ขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อเตรียมงานการประชุมในครั้งต่อไป¹⁹

ในส่วนของบทบาทจีนในการเจรจาทั้งสองนี้ นอกจากทำหน้าที่ในฐานะเจ้าภาพที่ดีและตัวกลางไกล่เกลี่ยการเจรจาแล้ว จีนยังคงแสดงจุดยืนเดิมของตนเองในการใช้สันติวิธีแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา ท่าทีของจีนจึงทำให้ทุกฝ่ายเชื่อถือและไว้วางใจ ซึ่งเห็นได้จากการที่ทุกฝ่ายยินยอมและยินดีมอบอำนาจให้หัวหน้าผู้แทนจีนเป็นผู้แถลงผลของการประชุมต่อสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม จีนพอใจที่การเจรจาช่วยให้ประเด็นข้อตกลงมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น แม้มีอีกหลายประเด็นที่ต่างฝ่ายยังไม่สามารถยอมรับกันได้ แต่ถือว่าการเจรจารอบนี้มีความคืบหน้ามากกว่าในการเจรจารอบแรก และที่สำคัญคือ การเจรจารอบนี้ได้แสดงให้เห็นว่า จีนมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเตรียมการประชุมครั้งต่อไป

(3) การเจรจา 6 ฝ่ายรอบสาม

การเจรจา 6 ฝ่ายรอบสามเกิดขึ้นจากการผลักดันของจีนเป็นสำคัญ โดยจีนเป็นตัวกลางที่คอยช่วยโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้ร่วมเข้าประชุม รวมทั้งใช้ความพยายามในการทำให้การเจรจา 6 ฝ่ายที่จัดขึ้น ณ เรือนรับรองแขกเมืองเตี้ยวหยิวโต กรุงปักกิ่ง ระหว่าง 23-26 มิถุนายน ค.ศ. 2004 ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ทั้งนี้ตัวแทน 6 ฝ่ายที่เข้าร่วมในการประชุมรอบสามเป็นชุดเดียวกันกับตัวแทนการเจรจา 6 ฝ่ายรอบที่สอง ถึงแม้ผลการประชุมที่ผ่านมามีต้องประสบความล้มเหลวจากปัญหาความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ของแต่ละประเทศจนไม่สามารถหาข้อตกลงกันได้ แต่เจ้าหน้าที่อาวุโสของจีนยังคงทำหน้าที่เป็นตัวประสานในการประชุมทุกครั้ง ซึ่งหลายครั้งที่เกาหลีเหนือปฏิเสธข้อเรียกร้องในการประชุมและขอถอนตัวออกจากการเจรจาสันติภาพ ทำให้จีนต้องใช้อิทธิพลและความใกล้ชิดเกลี้ยกล่อมให้เกาหลีเหนือยอมรับข้อเสนอเพื่อเข้าร่วมในการเจรจาต่อไป

นอกจากนั้น ในฐานะเจ้าภาพ จีนมีบทบาทโดดเด่นทั้งในการเป็นผู้กำหนดกรอบในการเจรจา และการมีความพยายามในการหาจุดประจวบคองที่ทุกฝ่ายสามารถเห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้เห็น

¹⁹ เวียน ธีระวิทย์. การเจรจา 6 ฝ่ายเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์เกาหลี [ออนไลน์]. 2004. แหล่งที่มา: http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?Question_id=3 [08/03/2004].

ได้จากการที่จีนร้องขอให้เกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นคู่พิพาทหลักมีแผนสันติภาพมาเจรจากันอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อีกทั้งจีนยังเรียกร้องให้ภาคีในการเจรจาทั้ง 6 ฝ่ายเคารพในแผนสันติภาพของแต่ละฝ่าย ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม ท่าทีและบทบาทของจีนในการเจรจาดังนี้นับว่าประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการยอมรับจากทุกฝ่ายว่าเป็นเจ้าภาพที่ดี และพร้อมยินดีที่จะร่วมมือกับจีนในการประชุมครั้งต่อไปด้วย

อย่างไรก็ตาม การเจรจา 6 ฝ่ายรอบนี้มีความแตกต่างไปจากรอบแรกและรอบสอง เนื่องจากมีการเตรียมงานที่ดีของคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของรัฐบาลทั้ง 6 ประเทศ และคณะทำงานนี้ตั้งขึ้นโดยมติของการประชุม 6 ฝ่ายรอบสอง ณ กรุงปักกิ่ง โดยคณะทำงานได้ประชุมร่วมกัน 2 ครั้งล่วงหน้ามาก่อนแล้วระหว่างวันที่ 12-15 พฤษภาคม และวันที่ 21-22 มิถุนายน ค.ศ. 2004 จึงสามารถทำงานปูพื้นฐานให้ผู้แทนระดับรัฐมนตรีช่วยกระทรวงการต่างประเทศมาเจรจากันได้เป็นอย่างดี ผลการประชุมเจรจา 6 ฝ่ายรอบสามจึงมีความคืบหน้าพอสมควร อย่างน้อยที่สุดก็เป็นสัญลักษณ์ของการแก้ไขปัญหาแบบสันติวิธี และเป็นการคานอำนาจระหว่างลัทธิอำนาจนิยมที่นำโดยสหรัฐอเมริกา กับจีนที่มีแนวทางมุ่งไปแบบสันติวิธี การประชุมรอบนี้มีประเด็นที่ตกลงกัน หรือถือว่าตกลงกันได้แล้ว²⁰ ดังนี้ คือ

1. ทุกฝ่ายรวมทั้งเกาหลีเหนือเห็นชอบกับการทำให้คาบสมุทรเกาหลีเป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์
2. เกาหลีเหนือตกลงยินยอมจะระงับ (freeze) การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และจะไม่มีการนำมาผลิตขึ้นมาใหม่ ไม่มีการเปลี่ยนไอโซโทป และจะไม่มีการทดลอง แต่จะให้มีการตรวจสอบการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์พร้อมด้วยอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งจะยินยอมให้ทำลายอาวุธนิวเคลียร์และอุปกรณ์ โดยมีเงื่อนไขว่าสหรัฐอเมริกาคงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและขั้นตอนซึ่งจะได้ตกลงกันในลักษณะเป็นการตอบแทน
3. เกาหลีเหนือไม่ได้เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาทำสัญญาไม่รุกรานกัน หรือสนธิสัญญาสันติภาพอีกต่อไป เนื่องจากถือว่าไม่มีความจำเป็นถ้าหากสหรัฐอเมริกายินยอมให้หลักประกันความมั่นคงแก่เกาหลีเหนือในรูปแบบอื่น
4. สหรัฐอเมริกามีข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีสาระสำคัญว่า

²⁰ DPRK Foreign Ministry Spokesman on Six-Party Talks[Online]. 2004. Available from: [http://www.kcna.co.jp\[29/06/2004\]](http://www.kcna.co.jp[29/06/2004]).

สหรัฐอเมริกาไม่มีนโยบายจะคุกคามความมั่นคงของเกาหลีเหนือ หากแต่จะให้ความช่วยเหลือในด้านพลังงานแก่เกาหลีเหนือโดยมีเงื่อนไข

5. ให้จีนรับเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเจรจา 6 ฝ่าย ซึ่งอาจมีขึ้นอีกในช่วงปลายเดือนกันยายน ค.ศ. 2004 แต่ก่อนหน้านั้นให้คณะทำงานจัดประชุมเตรียมงานเพื่อการประชุมครั้งต่อไปให้เรียบร้อย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเจรจา 6 ฝ่ายรอบที่สามบรรลุความสำเร็จได้ถึงขั้นนี้มาจากการที่จีนใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก และคณะทำงานสามารถทำประเด็นในการเจรจาให้ชัดเจน ส่วนเกาหลีเหนือก็ยอมรับอิทธิพลของจีนในระดับหนึ่ง ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ก็คล้อยตามสหรัฐอเมริกาและจีน²¹

สำหรับประเด็นที่ยังตกลงกันไม่ได้นั้น มีสาเหตุมาจากการที่ทั้งสองประเทศนี้ต่างไม่เชื่อใจซึ่งกันและกัน จากสาเหตุที่เกาหลีเหนือเคยถูกสหรัฐอเมริกาละเมิดข้อตกลงปี ค.ศ. 1994 ด้วยการไม่ใส่ใจสร้างโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าที่ใช้เครื่องปฏิกรณ์ปรมาณูแบบน้ำมวลเบาจำนวน 2 โรงซึ่งต้องกำหนดให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 2003 ทั้งสหรัฐอเมริกายังระงับการส่งน้ำมันให้เกาหลีเหนือตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. 2002 พร้อมกับกล่าวหาเกาหลีเหนือด้วยว่ากำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อยู่ ทำให้สหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือยังคงตกลงกันไม่ได้ในหลายประเด็น เช่น

1. แม้จะตกลงกันได้แล้วว่า จะทำคาบสมุทรเกาหลีเป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ แต่ปัญหายังอยู่ที่ว่า จะทำให้เป็นจริงได้อย่างไร และทำอย่างไรให้คู่สัญญาไม่ละเมิดข้อตกลงเหมือนดังข้อตกลงปี ค.ศ. 1994

2. แม้สหรัฐอเมริกาจะอะลุ่มอล่วยเกี่ยวกับข้อเรียกร้องของเกาหลีเหนือ ในเรื่องที่จะให้เกาหลีเหนือทำลายอาวุธนิวเคลียร์และอุปกรณ์โดยสิ้นเชิง รวมทั้งให้มีการตรวจสอบได้ก่อนที่จะเจรจากันในเรื่องอื่นๆ แต่ก็มีข้อเสนอใหม่ที่ไม่สอดคล้องกับข้อเสนอของเกาหลีเหนือ นั่นคือ การให้เวลาเกาหลีเหนือระงับ (freeze) การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และอุปกรณ์เป็นเวลา 3 เดือนแล้วให้ทำลาย (dismantle) หากแต่สหรัฐอเมริกาไม่ยอมบอกว่า ตนจะต้องทำอะไรให้เกาหลีเหนือเป็นการตอบแทนในขณะเดียวกัน

3. แม้สหรัฐอเมริกาจะยอมเจรจาในเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านพลังงานแก่เกาหลีเหนือตามข้อเสนอการชดเชยพลังงานที่ถูกระงับไปของเกาหลีเหนือ แต่สหรัฐอเมริกายังไม่ยอมบอกว่าเป็นพลังงานอะไร หรือช่วยเหลือเป็นจำนวนเท่าไร ขณะที่ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สัญญาว่าจะให้ความร่วมมือในด้านนี้ด้วย

²¹ เขียน ธีระวิทย์. การเจรจา 6 ฝ่าย รอบที่ 3 เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์เกาหลี[ออนไลน์]. 2004. แหล่งที่มา: [http://www.thaiworld.org/th/include/answer_search.php?question_id=6\[08/07/2004\]](http://www.thaiworld.org/th/include/answer_search.php?question_id=6[08/07/2004]).

4. เกาหลีเหนือเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาเพิกถอนรายชื่อเกาหลีเหนือออกจาก รายชื่อบัญชีดำในข้อหาว่าส่งเสริมการก่อการร้าย อีกทั้งเกาหลีเหนือยังต้องการให้สหรัฐอเมริกา ยกเลิกนโยบายคว่ำบาตรและปิดล้อมในทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังไม่มี คำตอบที่ชัดเจนในข้อนี้

นอกจากนั้น ในระหว่างการเจรจา 4 วันนั้น จีนสามารถจัดให้คณะผู้แทนของสหรัฐอเมริกา กับเกาหลีเหนือพบกันโดยลำพังในวันที่ 24 มิถุนายนเป็นเวลานาน 2 ชั่วโมง โดยแต่ละฝ่ายต่างได้ กล่าวชมเชยข้อเสนออีกฝ่ายหนึ่งว่าเป็นรูปธรรมดี โดยฝ่ายเกาหลีเหนือมองว่า ข้อเสนอของ สหรัฐอเมริกามีลักษณะสร้างสรรค์ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาก็คิดว่าข้อเสนอของเกาหลีเหนือมีความ ชัดเจน²²

โดยสรุป บทบาทของจีนในการเจรจา 6 ฝ่ายรอบนี้ หวางอี้ ในฐานะประธานของการเจรจา ได้แถลงยืนยันว่า เป้าหมาย แนวทาง และวิธีการในการแก้ไขวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีที่ จีนได้วางไว้ต้องได้รับความเห็นชอบจากอีก 5 ฝ่าย และจากประชาคมระหว่างประเทศ นอกจากนี้ การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพในการเจรจา จีนได้แสดงบทบาทในฐานะตัวกลางการเจรจาที่ได้รับการ ยอมรับจากทุกฝ่าย เช่นในการเจรจา 6 ฝ่ายรอบสามนั้น จีนได้ดำเนินการให้การสนับสนุนและ แนะนำแต่ละฝ่าย โดยเฉพาะเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาให้จัดหาแผนการที่ชัดเจน และจีนยังให้ ทุกฝ่ายเคารพต่อแผนการของกันและกัน รวมทั้งการเป็นตัวกลางการเจรจาของจีนก็ปฏิบัติในเชิง รุกและจริงจัง การกระทำและบทบาทต่างๆ ได้ย้าให้เห็นถึงจุดยืนของจีนในการมุ่งรักษาสันติภาพ และเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ที่ต้องการใช้วิธีการเจรจาปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขและยุติ ปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้น และที่สำคัญคือ จีนยังต้องการให้เกาหลีเหนือล้มเลิกโครงการ นิวเคลียร์เพื่อให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์อย่างแท้จริง

(4) การเจรจา 6 ฝ่ายรอบสี่

การเจรจา 6 ฝ่าย รอบสี่ จัดขึ้น ณ เรือนรับรองแขกเมืองเตี้ยหวัยวีโด กรุงปักกิ่ง โดยใช้เวลาในการประชุมยาวนานถึง 13 วัน และแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกเริ่มตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม ถึง 7 สิงหาคม ค.ศ. 2005 และช่วงที่สองเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 - 19 กันยายน ค.ศ. 2005 การประชุม

²² Zhang Liangui, Troubled Talks [Online].2005. Available from: [http://www.bjreview.com/cn/En-2005/lanmu/lanmu-world.htm\[05/07/2005\]](http://www.bjreview.com/cn/En-2005/lanmu/lanmu-world.htm[05/07/2005]).

ครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างไม่มีข้อสรุปชัดเจนมากนัก แม้จะมีคำแถลงร่วม (Joint Statement) ของผู้แทนภาคีในการเจรจา 6 ฝ่าย ซึ่งได้แสดงความพอใจโดยพร้อมเพรียงกัน แต่ก็มีบางประเด็นที่ตกลงกันไม่ชัดเจนดังนี้ คือ

1. ในคำแถลงร่วมนั้น เกาหลีเหนือสัญญาว่า จะกลับเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาเอ็นพีที และอยู่ภายใต้การตรวจสอบของไอเออีเอ ในประเด็นนี้มีปัญหาว่าเกาหลีเหนือจะต้องปฏิบัติจริงเมื่อไร เนื่องจากคำแถลงร่วมใช้คำว่า “ภายในเร็ววัน” (at an early date) แต่ทางการเกาหลีเหนือได้แถลงในวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 2005 ว่า จะปฏิบัติตามข้อตกลงนี้ต่อเมื่อสหรัฐอเมริกาจัดหาโรงงานไฟฟ้าปฏิกรณ์ปรมาณูแบบน้ำมวลเบาให้แล้วเท่านั้น

2. ในคำแถลงร่วมที่ว่า เกาหลีเหนือจะระงับการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และโครงการนิวเคลียร์อื่นๆ ที่มีอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อความว่า ภาคีอื่นๆ จะต้องเคารพลสิทธิของเกาหลีเหนือในการที่จะใช้พลังงานนิวเคลียร์ไปในทางสันติและพิจารณาเรื่องการจัดหาปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบมวลน้ำเบาภายในเวลาอันควร แม้เป็นข้อความที่ขัดกัน แต่ก็มีส่วนสำคัญทำให้เกาหลีเหนือยอมตกลงให้มีคำแถลงร่วมได้ โดยเกาหลีเหนือเน้นเรื่องการได้สิทธิที่จะใช้พลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ และสิทธิที่จะได้โรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์น้ำมวลเบาตามที่สหรัฐอเมริกาเคยสัญญาตามกรอบความตกลงปี 1994 ที่จะสร้างให้แต่ต้องถูกระงับไป

3. ในส่วนที่จีน รัสเซีย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้สัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือทางด้านพลังงานแก่เกาหลีเหนือ นั้น ยังคงเป็นปัญหาที่จะต้องเจรจากันต่อไปว่า จะให้เมื่อไรและภายใต้เงื่อนไขอะไร²³

อย่างไรก็ตาม ทั้ง 6 ฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จะพยายามร่วมกันในการธำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพในเอเชียตะวันออก โดยทุกฝ่ายจะใช้การเจรจาเพื่อให้เกิดสันติภาพถาวรบนคาบสมุทรเกาหลี พร้อมตกลงที่จะหาวิธีการเพื่อทำให้เกิดความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาค รวมทั้งมีความร่วมมือกันตามข้อตกลงและหลักการ “commitment for commitment, action for action” สำหรับแถลงการณ์ร่วมของการเจรจารอบที่สี่ อู๋ต้าเหว่ย รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศจีน ในฐานะเป็นประธานการประชุมกล่าวว่า การทำให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและในเอเชียตะวันออกนั้น ควรมาจากการเจรจา 6 ฝ่ายที่ต้องมีความไว้เนื้อ

²³ เขียน ธีระวิทย์ . การปลดอาวุธนิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลี [ออนไลน์]. 2005. แหล่งที่มา: [http://www.thaiworld.org/th/index.php\[30/09/2005\]](http://www.thaiworld.org/th/index.php[30/09/2005]).

เชื่อถือกัน มีความเสมอภาค และความจริงจังต่อการเจรจาที่มีความเข้าใจร่วมกันเช่นในการเจรจา ทั้ง 3 รอบที่ผ่านมา สำหรับการเจรจารอบต่อไปนั้นจะมีขึ้น ณ กรุงปักกิ่งในราวเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005²⁴

ในส่วนของจุดยืนและท่าทีของประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมในการเจรจา 6 ฝ่ายรอบสี่นั้น อาจสรุปได้ว่า จีนคงยืนกรานและยึดมั่นในวิธีการเจรจาปรึกษาหารือเท่านั้นในการที่จะนำมาซึ่งสันติภาพ และเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและในภูมิภาคเอเชียตะวันออก และจีนมีความต้องการให้คาบสมุทรเกาหลีปราศจากอาวุธนิวเคลียร์ บทบาทของจีนทำให้จีนมีสถานภาพที่น่าเชื่อถือในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น แม้แต่สหรัฐอเมริกาก็ให้ความสำคัญต่อจีน ด้วยการหันมาใช้วิธีการเจรจาเป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งตามที่จีนเสนอแนะ ในส่วนของฝ่ายอื่นๆ นั้น จะเห็นว่า ทั้งเกาหลีใต้ รัสเซีย และญี่ปุ่นต่างแสดงความต้องการเช่นเดียวกัน ในอันที่จะต้องให้การให้เกาหลีเหนือกลับคืนสู่สนธิสัญญาเอ็นพีที และทางฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้แสดงจุดยืนเดิมในการให้เกาหลีเหนือยกเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมด พร้อมทั้งไม่เห็นด้วยกับการที่เกาหลีเหนือจะใช้นิวเคลียร์ในทางสันติ²⁵

(5) การเจรจา 6 ฝ่ายรอบห้า

การเจรจารอบห้าที่คาดว่าจะจัดขึ้นภายในปี ค.ศ. 2005 มีความจำเป็นต้องเลื่อนออกไปจนกระทั่ง เกาหลีเหนือทำหายประชาคมโลกด้วยการยิงทดสอบขีปนาวุธพิสัยไกล แต่ไปดอง-2 จำนวน 2 ลูก รวมทั้งขีปนาวุธพิสัยใกล้และกลางอีก 6 ลูกในวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 2006 (หลังวันชาติของสหรัฐอเมริกาเพียงวันเดียว) โดยหนังสือพิมพ์ซานเคซของญี่ปุ่นรายงานว่ เกาหลีเหนือพุ่งเป้าหมายของขีปนาวุธมายังน่านน้ำใกล้เกาะฮาวาย แต่การทดลองประสบความสำเร็จจนทำให้ขีปนาวุธตกลงสู่น่านน้ำญี่ปุ่น และในวันที่ 9 ตุลาคมของปีนั้น เกาหลีเหนือได้ทำการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินขึ้นอีกท่ามกลางการประณามของนานาชาติ แต่สำนักงานหน่วยข่าวกลาง

²⁴ Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks[Online]. 2005. Available from: http://english.peopledaily.com.cn/200509/21/eng20050621_209896.html[21/09/2005].

²⁵ Stances of 6 parties to Korean peninsula nuclear issue[Online]. 2005. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2005-10/12/content_5840421.htm[10/12/2005].

ของเกาหลีเหนือหรือเคซีเอ็นเอ (KCNA)* กลับมีรายงานว่า การทดลองนิวเคลียร์ครั้งนี้ถือเป็นภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของเกาหลีเหนืออย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์แห่งประวัติศาสตร์ความกล้าหาญและความภาคภูมิใจของชาวเกาหลีเหนือในพลังอำนาจในการป้องกันตนเอง²⁶

สำหรับปฏิริยานานาชาติที่มีต่อเกาหลีเหนือ รัฐบาลบุชนั้นมองว่า การทดลองนิวเคลียร์ใต้ดินของเกาหลีเหนือถือเป็นการยั่วยุอย่างร้ายแรง ในขณะที่จีนซึ่งแม้จะเป็นพันธมิตรใกล้ชิดของเกาหลีเหนือก็ออกมาประณามเช่นเดียวกันว่า เป็นการกระทำที่น่าละอายพร้อมเรียกร้องให้เกาหลีเหนือยุติการสร้างสถานการณ์ไม่ให้เลวร้ายมากไปกว่านี้ ฝ่ายเกาหลีได้กับญี่ปุ่นต่างมองการกระทำของเกาหลีเหนือว่า เป็นภัยคุกคามสันติภาพต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเห็นควรจำเป็นต้องมีมาตรการตอบโต้เกาหลีเหนือ ดังนั้น คณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติได้ลงมติที่ 1718** เป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียงทั้งหมด 15 เสียงในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 2006 โดยจีนซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ก็ได้ร่วมลงมติประณาม และดำเนินมาตรการคว่ำบาตรทั้งทางเศรษฐกิจและการทูตต่อเกาหลีเหนือด้วย เนื่องจากจีนเห็นว่า การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินของเกาหลีเหนือนั้นเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคง

* KCNA หรือ Korean Central News Agency เป็นสำนักงานข่าวกลางเกาหลีเหนือหรือเป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาลและพรรคคนงานเกาหลีเหนือ โดยมีต้นแบบมาจากสำนักข่าว Pravda ของสหภาพโซเวียตที่ต้องปิดตัวเองไปเมื่อ ค.ศ.1991 เพราะการล่มสลายของสหภาพโซเวียต KCNA ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ.1946 และมีสำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงเปียงยาง สื่อด้วยภาษาอังกฤษ รัสเซีย และสเปน ผ่านทั้งทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ช่อง Korean Central Television รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ต (www.kcna.co.jp) ด้วย จากการเชื่อมโยงกับ Korea News Services-KNS ในกรุงโตเกียว นอกจากนั้น เกาหลีเหนือยังมีสื่ออื่นๆ ภายในประเทศดังนี้ คือ หนังสือพิมพ์ Choson Sinbo และ Rodong Sinmun รวมทั้งสถานีวิทยุ Voice of Korea และนิตยสาร Chollima

²⁶ DPRK missile test [Online]. 2006. Available from: <http://www.kcna.co.jp/index-e.htm> [11/10/2006].

** มติของคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติที่ 1718 มีสาระสำคัญว่า ขอประณามการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ พร้อมห้ามนำเข้าหรือส่งออกวัตถุดิบ และอุปกรณ์ที่อาจใช้ผลิตอาวุธนิวเคลียร์และซีปนาวุธ รวมทั้งห้ามไม่ให้ประเทศต่างๆ ทำการค้ากับเกาหลีเหนือเกี่ยวกับอาวุธที่มีขีดความสามารถในการทำลายล้างสูง ยุทธปัจจัย และเทคโนโลยีเกี่ยวกับนิวเคลียร์ และให้ทุกประเทศอายัดทรัพย์สินของเกาหลีเหนือ อีกทั้งห้ามผู้ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์เดินทางเข้าออกเกาหลีเหนือ และยังห้ามประเทศต่างๆ ขายสินค้าฟุ่มเฟือยให้เกาหลีเหนืออีกด้วย โดยให้คณะมนตรีความมั่นคงจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ พร้อมกับเรียกร้องเกาหลีเหนือให้ระงับการทดลองระเบิดนิวเคลียร์และซีปนาวุธ พร้อมกลับคืนสู่การเจรจา 6 ฝ่ายโดยเร็ว

ระหว่างประเทศ จีนยังได้เรียกร้องให้เกาหลีเหนือกลับไปสู่โต๊ะการเจรจา 6 ฝ่ายที่มีเป้าหมายเพื่อชักชวนเกาหลีเหนือให้ยุติและทำลายโครงการอาวุธนิวเคลียร์แบบไม่มีเงื่อนไข²⁷

แม้จีนจะร่วมลงมติและประณามการกระทำของเกาหลีเหนือ แต่ในฐานะประเทศมหาอำนาจที่มีความใกล้ชิดที่สุดกับเกาหลีเหนือ ดังนั้นเมื่อจีนทราบว่าเกาหลีเหนือทำการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดิน ผู้นำจีนได้ดำเนินงานทางการทูตที่สำคัญด้วยกัน กล่าวคือ การโทรศัพท์สายตรงติดต่อกับผู้นำทั้งในระดับประธานาธิบดีและรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งสหรัฐอเมริกาและรัสเซียเพื่อเรียกร้องให้ฝ่ายสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรระงับการใช้ความรุนแรงตอบโต้เกาหลีเหนือ โดยถือเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงต่อกันและเพื่อเป็นการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคด้วย นอกจากนี้ในการประชุมของคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ จีนได้พยายามเจรจาปรับปรุงร่างมติของคณะมนตรีความมั่นคงในส่วนที่เป็นมาตรการทำโทษเกาหลีเหนือเพื่อไม่ให้รวมถึงการใช้กำลังทางทหารต่อเกาหลีเหนือ และมาตรการตรวจสอบสินค้าเข้าออกเกาหลีเหนือ หลังการทดลองนิวเคลียร์ใต้ดินของเกาหลีเหนือเพียง 10 วัน ผู้นำจีนซึ่งกังวลและหนักใจต่อปัญหานี้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้รับเร่งส่งคณะทูตพิเศษของจีนประกอบด้วย ถังเจี๋ยเสวียน ได้ปังกว้อ และอู๋ต้าเหว่ย เดินทางไปพบกับ คิมจองอิลในวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 2006

ในระหว่างวันที่ 9 – 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 2006 คิมกีกวาน ผู้แทนเกาหลีเหนือแสดงความต้องการเจรจากับ คริสโตเฟอร์ ฮิลล์ ตัวแทนสหรัฐอเมริกาในเรื่องเกี่ยวกับการคว่ำบาตรทางการเงินต่อเกาหลีเหนือ แต่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาอ้างว่า การคว่ำบาตรนั้น เกี่ยวข้องกับกระทรวงการคลังของสหรัฐอเมริกา ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะมีการเจรจาในเรื่องนี้อีก ส่งผลให้เกาหลีเหนือไม่พอใจ²⁸ จนทำให้ อู๋ต้าเหว่ย ตัวแทนจีนต้องเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย และร่วมปรึกษารื้อกับเกาหลีใต้ รัสเซีย ญี่ปุ่น และ สหรัฐอเมริกา ในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 2006 เพื่อเรียกร้องขอให้ทุกฝ่ายมีความยืดหยุ่นและอดทนต่อการเจรจา เมื่อทุกฝ่ายมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งให้ลุล่วง การเจรจา 6 ฝ่ายรอบห้าได้เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 8-9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 ณ กรุงปักกิ่ง การเจรจารอบนี้มีแนวโน้มไปไปในทางที่ดีขึ้น ภายหลังจากเกาหลีเหนือยอมรับเงื่อนไขปิดโรงงานนิวเคลียร์ที่เมืองยองเปียง ขนาด 5 เมกะวัตต์ ตามด้วยการปิดแหล่งพัฒนาปรมาณูอีกหลายแห่งภายใน 2 เดือนหรือ 60 วัน และยอมอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ไอเออีเอเข้าไปตรวจสอบเพื่อแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือด้านเชื้อเพลิง 2 ล้านตันมูลค่า 600 ล้านเหรียญ

²⁷ "คณะมนตรีความมั่นคงฯลงมติคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ," ไทยรัฐ (17 ตุลาคม 2549), หน้า 2.

²⁸ Zhang Liangui. Hard Choice[Online]. 2006. Available from: [http://www.bjreview.cn/EN/06-01/e/w-3.htm\[05/01/2006\]](http://www.bjreview.cn/EN/06-01/e/w-3.htm[05/01/2006]).

สหรัฐต่อปี และกระแสไฟฟ้า 2,000 เมกะวัตต์อีกเป็นเวลา 10 ปีหรือคิดเป็นมูลค่า 8,550 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่เดียวกัน สหรัฐอเมริกาจะต้องพิจารณาถอนชื่อเกาหลีเหนือออกจากบัญชีประเทศก่อการร้ายด้วย

โดยสรุป บทบาทของจีนได้แสดงถึงการเป็นผู้นำแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาโดยสันติวิธี โดยเฉพาะในฐานะเป็นเจ้าภาพการเจรจาที่จีนพยายามใช้ความอดทน การปรองดองเพื่อหาข้อตกลง โดยอิงหลักการ เหตุผล และผลประโยชน์ของคู่พิพาท มิใช่เน้นการใช้กำลังและอำนาจ²⁹ นอกจากนี้ การพยายามไกล่เกลี่ยเจรจาช่วยให้ฐานะความน่าเชื่อถือของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ในขณะที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญและเกรงใจจีนมากขึ้น ในการคลี่คลายเพื่อยุติปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีความจำเป็นต้องพึ่งพาจีน ส่วนเกาหลีใต้และญี่ปุ่น ก็มีท่าทีในการเจรจาที่สนับสนุนให้สหรัฐอเมริกายอมปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือมากกว่าเดิม เพื่อต้องการให้เกิดสันติภาพมากกว่าการเผชิญหน้าเช่นเดียวกับจีน ฝ่ายรัสเซียนั้นแม้จะมีผลกระทบในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีน้อยกว่าฝ่ายอื่นๆ แต่รัสเซียก็เข้าร่วมในการเจรจาด้วยหวังให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์เช่นเดียวกับจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

3.4. จีนกับการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF)

นอกจากการเจรจาสันติภาพ 6 ฝ่ายจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือแล้ว แนวคิด "ความมั่นคงร่วมกัน" ยังเป็นอีกยุทธศาสตร์ที่กลุ่มประเทศสมาชิกตกลงอย่างเป็นทางการที่จะร่วมมือกันป้องปรามประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่งภายในกลุ่มที่คุกคามหรือรุกรานประเทศสมาชิกอื่นๆ จากแนวคิดนี้ การประชุมเออาร์เอฟจึงเป็นอีกเวทีหนึ่งที่มีส่วนช่วยคลี่คลายวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี การประชุมนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN summit) ครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์เมื่อปี ค.ศ.1992 โดยผู้นำรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมประกาศเจตนารมณ์ที่จะแสวงหาเวทีในการนำรัฐสมาชิกเข้ามาเกี่ยวพันในกรอบความร่วมมือทางด้านความมั่นคง และส่งเสริมการหารือด้านความมั่นคงกับ

²⁹เชียน ธีระวิทย์. การเจรจา 6 ฝ่าย เพื่อทำคาบสมุทรเกาหลีให้ปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์[ออนไลน์]. 2005. แหล่งที่มา:

[http://www.thaiworld.org/th/include/answer_search.php?question_id=175\[16/02/2007\]](http://www.thaiworld.org/th/include/answer_search.php?question_id=175[16/02/2007]).

ประเทศคู่เจรจา (dialogue partners)³⁰ ซึ่งถึงรวมจีนด้วย วัตถุประสงค์ของเวทีเออาร์เอฟ ก็เพื่อเป็นเวทีปรึกษาหารือ (consultative forum) เกี่ยวกับประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงที่มุ่งจะส่งเสริมความไว้วางใจ เชื่อใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศผู้เข้าร่วม ตลอดจนพัฒนาแนวทางการดำเนินการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy)* การประชุมเออาร์เอฟในปัจจุบันมีประเทศเข้าร่วมด้วย 22 ประเทศกับอีก 1 กลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิกของอาเซียน ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน** และประเทศผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน (observers)***

สาเหตุที่จีนเข้าร่วมในเวทีการประชุมนี้ก็เพื่อต้องการมีความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ (constructive engagement) ในประเด็นความมั่นคงและการเมือง อีกทั้งผู้นำจีนยังมีความพอใจในยุทธศาสตร์เรื่องดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคอาเซียน ด้วยการพยายามรักษาความสัมพันธ์แบบถ่วงดุลอำนาจระหว่างจีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของอาเซียนจะช่วยป้องกันไม่ให้มหาอำนาจหนึ่งใดครอบงำเอเชีย - แปซิฟิก นับเป็นการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีน ดังเช่นที่ เจียงเจ๋อหมิน ผู้นำจีนกล่าวไว้ว่า ความมั่นคงแบบพหุภาคีในเอเชียเป็นสิ่งที่ประโยชน์ต่อจีน และความมั่นคงในอนาคตของภูมิภาคจึงขึ้นอยู่กับการรักษาดุลอำนาจที่ไม่มีประเทศใดมีบทบาทโดดเด่นกว่ากัน

ส่วนอาเซียนก็เห็นพ้องต้องกันว่า จีนมีความสำคัญมากโดยเฉพาะปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ทำให้อาเซียนเชิญจีนร่วมประชุมเพื่อเข้าฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเวทีเออาร์เอฟ ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1994 ที่กรุงเทพมหานคร ส่งผลให้จีนเข้าร่วมใน

³⁰ วราภรณ์ พรหมรัตน์, "ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทางด้านความมั่นคง: ศึกษากรณีจีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 64.

* การทูตเชิงป้องกัน เป็นการมุ่งป้องกันการเกิดและขยายตัวของความขัดแย้ง และเมื่อผู้เข้าร่วมทุกฝ่ายพร้อมและสะดวกใจ ARF ก็อาจจะสามารถพัฒนาเป็นเวทีหารือแนวทางยุติความขัดแย้งระหว่างผู้เข้าร่วม

** บรรดาประเทศคู่เจรจาได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และรัสเซีย จะเห็นได้ว่า มีประเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีถึง 5 ประเทศ คือ จีน สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และรัสเซีย

*** สมาชิกอาเซียนได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ส่วนผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน คือ ปาปัวนิวกินี และประเทศอื่นในภูมิภาค ได้แก่ มองโกเลีย และสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี หรือเกาหลีเหนือ

การประชุมเออาร์เอฟครั้งต่อไป โดยมีการนำประเด็นความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีเข้ามาในการปรึกษาหารือด้วย เช่น ในประชุมเออาร์เอฟครั้งที่ 3 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซียเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ.1996 และครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ.2000* ที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งการประชุมครั้งที่ 7 นี้ นับเป็นครั้งแรกที่เกาหลีเหนือเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีด้วย และทำให้ประเด็นนิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีถูกหยิบยกขึ้นมาปรึกษาหารือในกรอบของความมั่นคงอย่างเป็นทางการ ในบรรยากาศที่เน้นการเจรจาอย่างเปิดเผยและเป็นไปแบบฉันทมิตร สำหรับสาระสำคัญของการประชุมคือ การสานต่อความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งต่อกระบวนการเจรจาและความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเออาร์เอฟทั้งหมด ในส่วนของการประชุมครั้งนี้ สามารถสรุปแบ่งประเด็นได้เป็น 3 ข้อด้วยกัน³¹ คือ

1. สถานการณ์ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก
2. ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ต่อปัญหาความมั่นคง
3. การก้าวจากมาตรการด้านการสร้างความมั่นใจ (confidence building) ไปสู่ด้านการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy)

ในการประชุมเออาร์เอฟ จีนถือโอกาสใช้การประชุมเป็นเวทีการเจรจาในระดับพหุภาคีเพื่อช่วยคลี่คลายวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีอีกเวทีหนึ่ง ถึงแม้จะไม่มีความสำเร็จใดๆ ในเชิงรูปธรรม แต่นานาประเทศที่ร่วมในการประชุมต่างให้ความสนใจต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือเป็นการร่วมมือกันทางด้านความมั่นคงที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของจีนในการนำแนวคิดความมั่นคงใหม่ และการทูตเชิงป้องกันมาใช้บนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

ปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลียังได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นสำคัญในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN summit) ครั้งที่12 ณ เกาะเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงกลางเดือนมกราคม ค.ศ. 2007 ด้วย เพื่อเรียกร้องให้เกาหลีเหนือยุติโครงการนิวเคลียร์ โดยมีผู้นำของประเทศมหาอำนาจจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าร่วมประชุมด้วยคือ เวินเจียเป่า นายกรัฐมนตรีจีน ประธานาธิบดีโนห์มูเฮียน ของเกาหลีใต้ และ ซินโซะ อาเบะนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น โดยทั้งหมดได้

* การประชุม ARF ครั้งที่ 7 นอกจากเกาหลีเหนือได้เข้าร่วมในการประชุมด้วยแล้ว ยังถือการประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการครั้งแรกระหว่างรัฐมนตรีอาเซียนกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของอาเซียน + 3 คือ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้

³¹ วราภรณ์ พรหมรัตน์, ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทางด้านความมั่นคง: ศึกษากรณีจีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก, หน้า 66.

แสดงความห่วงใยต่อการที่เกาหลีเหนือทดลองอาวุธนิวเคลียร์ และเห็นพ้องว่า ควรรื้อฟื้นการเจรจาหกฝ่ายอีกครั้งโดยเร็วที่สุดเพื่อให้เกาหลีเหนือยุติโครงการอาวุธนิวเคลียร์

ปัญหาความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลีที่มีสาเหตุเกิดจากโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ และทำให้สหรัฐอเมริกากับพันธมิตร คือ เกาหลีใต้และญี่ปุ่น มีความหวาดระแวงว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตนและในภูมิภาค โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกายกปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเป็นประเด็นความมั่นคงของโลก เช่นเดียวกับปัญหาอิรักและอิหร่าน ในขณะที่จีน มีนโยบายมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี และความต้องการให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันจีนให้เข้าไปร่วมมือบทบาทในการแก้ไขด้วยการเจรจาสันติภาพ ทั้งในฐานะเป็นเจ้าภาพและเป็นตัวกลางคอยไกล่เกลี่ยไม่ให้ความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาลูกกลมไปสู่การใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสิน

อย่างไรก็ตาม ท่าทีและบทบาทของจีนต่อเกาหลีเหนือในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งที่ 1 และ 2 มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะในวิกฤติฯ ครั้งแรกสะท้อนให้เห็นว่าจีนคอยปกป้องการกระทำของเกาหลีเหนืออยู่เสมอ เช่นในกรณีที่จีนไม่เห็นด้วยกับมาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือของสหรัฐอเมริกา หรือความต้องการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของจีน แต่ในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรครั้งที่ 2 เมื่อเกาหลีเหนือทำการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2006 นั้น จีนได้ตัดสินใจเข้าร่วมในการคว่ำบาตรและประณามเกาหลีเหนือด้วย เนื่องจากเป็นนโยบายของจีนที่ต้องการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ตลอดจนให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ก็เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของจีนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะหลังจากดำเนินนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูป จีนมุ่งมั่นพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างจริงจัง แต่อาจพบเจอกับอุปสรรคได้ถ้าหากคาบสมุทรเกาหลีและภูมิภาคแถบนี้ปราศจากสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีสันติภาพถาวร

โดยสรุป บทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีทั้ง 2 ครั้ง แสดงให้เห็นถึงความพยายามของจีนในการส่งเสริมการเจรจาแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาโดยสันติวิธี ไม่ว่าจะเป็นการเจรจา 4 ฝ่าย หรือ การเจรจา 3 ฝ่าย และการเจรจา 6 ฝ่ายที่จีนเข้าไปมีบทบาทเป็นเจ้าภาพสำคัญในการกำหนดกรอบ ในการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อหาจุดปรองดองที่ทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งถึงแม้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการพัฒนา และการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือยังไม่สามารถยุติลงได้ แต่วิกฤตินี้กลับส่งเสริมให้จีนมี

สถานภาพที่ดีขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ด้วยภาพลักษณ์ของประเทศมหาอำนาจที่มุ่ง
แสวงหาสันติภาพและเสถียรภาพด้วยวิธีทางการทูต ไม่ใช่เน้นวิธีการใช้กำลังและอำนาจ
เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา